

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарний факультет

Кафедра філології

**КОМПЕТЕНЦІЯ СЛУХАННЯ У ТЕСТАХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА РІВНІ B2**

Студентки IV курсу

Групи ГФІ-17/Б

Юстини Стецик

Науковий керівник:

кандидат філол. наук, доцент

Ксенія Бородін

Львів 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. КОМПЕТЕНЦІЯ АУДІЮВАННЯ.....	6
1.1. Опис компетенції аудіювання	6
1.2. Вимоги до аудіативних умінь та навичок іноземних студентів середнього рівня володіння мовою	12
РОЗДІЛ 2. ОГЛЯД ТИПОВИХ ВПРАВ.....	16
2.1. Огляд типових вправ компетенції аудіювання	16
2.2. Загальний огляд компетенції аудіювання у збірниках тестів (на базі англомовних видань).....	20
2.3. Огляд різних форматів та типів вправ розділу «Аудіювання» у збірниках тестів (на базі англомовних видань).....	24
РОЗДІЛ 3. НАВЧАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС «ЯБЛУКО».....	31
3.1. Огляд підручників з української мови як іноземної із серії «Яблуко»	31
3.2. Опис пропонованої підбірки тестових завдань.....	37
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРА	46
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

У цій бакалаврській роботі досліджуються особливості формування компетенції аудіювання у студентів, що опановують українську мову як іноземну. Метою навчання іноземної мови є формування та розвиток у студентів комунікативної компетенції, потрібної для сприймання чужих і побудови власних висловлювань, зокрема, під час мовленнєвого акту. Однак комунікативна компетенція складається не тільки з умінь творити висловлення як відповідну реакцію, але з вміння слухати та розуміти іноземну мову. Цим викликана **актуальність** теми бакалаврської роботи. Також у ній детально розглянуті визначення поняття «аудіювання» та «аудитивні вміння та навички», подані їхні основні характеристики. У роботі розглядаються вимоги з компетенції аудіювання студентів середнього рівня володіння української мови як іноземної. Вказаними є основні етапи формування навичок аудіювання та схарактеризовані типи вправ, що застосовуються на кожному з них. На базі англійських видань розглянуто приклади вправ, що застосовуються згідно з вищезгаданими етапами, які інтегровані у курс навчального комплексу. Відповідно до концепції навчального комплексу середнього рівня сформовано цілісну систему тестування компетенції аудіювання, подана у додатку.

Важливою складовою вивчення іноземної мови є періодична перевірка знань та умінь студента протягом навчального курсу. Одним із методів педагогічної діагностики є тесту, який повинен визначати компетентність студента. Він складається із комплексу вправ, що тісно пов'язані з навчальним матеріалом. Такий вид контролю дає об'єктивну оцінку роботи студента та можливість порівняти результати, тест широко застосовується, наприклад, для визначення рівнів володіння мовою.

Метою бакалаврської роботи є аналіз етапів формування компетенції аудіювання іноземної мови на основі поданих у різноманітних збірниках

(передусім англомовних) тестів, що застосовуються для її розвитку. Передбачено створення частини збірника тестів до підручника середнього рівня із серії «Яблуко», яка буде містити аудіотексти та вправи для розвитку вищезгаданої компетенції.

Для досягнення мети було встановлено такі **завдання бакалаврської роботи**:

1. Розглянути загальну характеристику компетенції аудіювання;
2. Розглянути вимоги до компетенції аудіювання студентів середнього рівня володіння українською як іноземною;
3. Дослідити методи формування та розвиток компетенції аудіювання;
4. Дослідити застосування різних типів вправ, розглянути їх особливості;
5. Зробити огляд підручників з української мови як іноземної із серії «Яблуко»;
6. Проаналізувати концепцію підручника з української мови як іноземної із серії «Яблуко» середнього рівня;
7. Запропонувати свій варіант тестових завдань на аудіювання до підручника середнього рівня.

Об'єктом бакалаврської роботи є компетенція аудіювання при вивченні іноземних мов та способи її перевірки.

Предметом бакалаврської роботи формування компетенції аудіювання на основі (тестових) вправ на аудіювання.

При написанні бакалаврської роботи використовувалися **методи** аналізу та порівняння, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Матеріалами бакалаврської роботи є матеріали подані в збірниках тестів спрямовані на формування та розвиток компетенції аудіювання, а також новостворені матеріали, що ввійдуть до підручника з української мови як іноземної із серії «Яблуко» середнього рівня.

Структура бакалаврської роботи: вступ, три основних розділи (розділ 1 – два підрозділи, розділ 2 – три підрозділи, розділ 3 – два підрозділи), висновки, списку використаних джерел, який містить 29 найменування та 1 додаток. Загальний обсяг бакалаврської роботи 1 – 96 сторінок, із них основний текст на 46.

РОЗДІЛ 1

КОМПЕТЕНЦІЯ АУДІЮВАННЯ

1.1. Опис компетенції аудіювання

Чимало людей довкола світу прагнуть досконало володіти однією або навіть декількома іноземними мовами. Найчастіше метою вивчення іноземної мови є розвиток комунікативної компетенції. Однак, не можна концентруватися на вдосконаленні компетенції ізольовано, адже всі чотири види мовленнєвої діяльності є тісно пов'язані між собою.

Одним із видів мовленнєвої діяльності є аудіювання. Існує кілька термінів для його позначення: «аудіювання», «розуміння на слух», «слухання» і т. д. Ми використовуватимемо перший із них. На відміну від назви «слухання», яка першочергово позначає лише акустичне сприймання звуку, термін «аудіювання» вдало поєднує у собі дві його обов'язкові складові: слухання та розуміння, про які йтиметься нижче.

Аудіювання – це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який залучає більшу кількість процесів ніж просте слухання. За З. Кочкіною аудіювання передбачає не лише сприйняття звукових сигналів, але також розпізнавання значень окремих слів та розуміння почутої інформації загалом¹.

Дослідниця Ія Валуєва стверджує, що ще зовсім недавно цей вид мовленнєвої діяльності вважався таким, що набувається стихійно поруч із говорінням. Нібито через те, що все, що вимовляється під час уроку, водночас аудіюється. Попри особливий взаємозв'язок аудіювання та говоріння, ця теорія була спростована. Рівномірного розвитку цих двох видів мовленнєвої діяльності

¹ З. А. Кочкіна. *Аудирование: что это такое?* // Иностранные языки в школе 5 (1964) 14-18;

можна досягнути лише за допомогою тренувань згідно зі спеціально розробленою системою вправ ².

У методиці викладання мови аудіювання можемо назвати навіть пріоритетним видом мовленнєвої діяльності, оскільки на його основі відбувається отримання мовного матеріалу. Тобто, якщо студент володіє другою іноземною мовою на достатньому рівні, то він може покращувати вже здобуті знання без мови посередника. Отже, успіх студентів у вивченні мови залежить від їхньої компетентності в аудіюванні як засобі навчання.

Як було вище згадано, аудіювання може виконувати кілька ролей. Така його здатність слугує певною особливістю цього виду мовленнєвої діяльності. Аудіювання може бути самоціллю навчання, наприклад, коли становить частину діалогічного мовлення. За словами Ірини Щукіної, студенти розвивають вміння слухати, розуміти, реагувати та відповідати в процесі усного комунікативного акту, до якого залучені мовець і слухач, що можуть по чергово змінювати свої ролі. Ефективне спілкування як рідною, так й іноземною може відбуватися лише за допомогою належного аудіювання при передачі знань та обміні інформацією ³. Вище згадана дослідниця З. Кочкіна згадує у своїй праці той факт, що аудіювання є інструментом для опанування інших видів мовленнєвої діяльності. Софія Ніколаєва підтверджує, що для студентів із середнім або вищим рівнями володіння мовою, аудіювання є помічним, а навіть необхідним засобом для подальшого та ширшого вивчення мови ⁴.

Відтак Наталія Ананьєва, Людмила Архіпенко, Л. Ковтун, Т. Колобова виділяють два види аудіювання відповідно до цілей, які вони мають на меті досягнути. Перший тип – це навчальне аудіювання, ціллю якого є формування мовленнєвого слуху, розпізнавання лексико-граматичного матеріалу та вміння

² Ія Валуєва. *Сучасні аспекти навчання аудіювання майбутніх учителів початкової школи* // Педагогічні науки т. 1 67 (2015) 302;

³ Ірина Щукіна. *Интернет в обучении аудированию на уроках английского языка* // Материалы Международной научно-практической конференции для преподавателей английского языка (2013) 112-123;

⁴ Софія Ніколаєва. *Сучасна технологія навчання іномовного матеріалу в середніх навчальних закладах*. Київ – 1996. 7;

розуміти та давати оцінку прослуханому. Таким чином, воно постає навчальним засобом для введення лексичного матеріалу, засвоєння стійких слухових образів мовних одиниць, формування підґрунтя для опанування усного мовлення та передумовою розвитку комунікативних умінь аудіювання. Комунікативне аудіювання є метою навчання. Саме собою воно є складним мовленнєвим вмінням розуміти іноземне мовлення на слух. Важливою особливістю цього виду аудіювання є його одноразовість в природних умовах спілкування⁵.

Відповідно до мети та способів сприйняття матеріалу для аудіювання виділяють: глобальний, детальний та критичний типи аудіювання. Перше з них очікує, що слухач осмислить тільки загальний зміст аудіотексту. Детальне аудіювання передбачає точне розуміння всіх елементів почутого. Останній тип аудіювання, критичний, чекає на зворотну реакцію слухача на матеріал для прослуховування.

Згідно з поставленою метою аудіювання передбачає виконання тої чи іншої конкретної функції. Особливу увагу вчені звертають на поліфункціональність аудіювання. Скажімо, Л. Князева виокремлює чотири його функцій. Першою з них є пізнавальна, що задовольняє потребу слухача в одержанні потрібної інформації за допомогою слуху та навіть засобів пізнання навколишнього світу. Друга функція аудіювання – регулятивна. Вона реалізується, коли слухач на основі отриманої усної інформації має змогу навчатися нового та вдосконалювати вже набутий досвід. Естетична функція аудіювання полягає в отриманні слухачем естетичної насолоди в результаті прослуховування літератури, музичних творів тощо. Останньою є функція реагування, яка характеризує мовні акти-реакції на дії, запитання, прохання, тощо учасника мовлення. Важливо враховувати, що аудіювання не виконує всі функції одночасно⁶.

⁵ *Формирование у студентов умений и навыков устной речи, чтения и письма на иностранном языке: учеб. пособие / відп. ред. Л. Л. Ковтун, Л. М. Архипенко, Н. Г. Ананьева, Т. И. Колобова. Ростов-на-Дону 1978;*

⁶ Л. І. Князева. *Аудіювання при вивченні іноземних мов* // Педагогічний вісник 3 (1998) 44-45;

На додаток, Ніна Станкевич зазначає, що аудіювання взагалі вважається одним з основних засобів пізнання навколишнього світу та опанування мовами. Впродовж 70% часу неспанья людина спілкується. З них більшість, а саме 45% часу, слухає, менше говорить, читає та пише ⁷. Зрештою, аудіювання також може забезпечувати виведення висновків на основі контексту, знань із реального світу та специфічних характеристик учасника мовлення.

На думку Світлани Болсун, для виду мовленнєвої діяльності – аудіювання, існує компетенція, що розвивається під час послідовного вивчення іноземної мови ⁸. Загалом низка педагогів працює над проблемою змісту і визначення таких понять «компетенція» та «компетентність». Одним із них є Микола Головань. На думку дослідника, компетенція – це певна норма, досягнути якої можна завдяки конкретним знанням та досвіду діяльності у певній сфері. Володіння компетенцією називаємо компетентністю ⁹. Компетентність виступає оцінкою досягнень та характеристикою особи, що інтегрує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми та завдання ¹⁰. Таким чином, розуміємо, що компетентність в аудіюванні – це здатність слухати тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування.

Оксана Бігич, Наталія Бориско, Ганна Борецька вважають, що компетентність в аудіюванні має в собі чотири складники: вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності ¹¹. Формування у студентів даної компетенції має певні правила, які у своїй праці описує Оксана Бігич, називаючи їх «цілями» ¹². Відповідно до них процес формування компетентності в аудіюванні повинен бути

⁷ Ніна Станкевич. *Види мовленнєвої діяльності в аспекті лінгводидактики* // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. 2 (2007) 40-47;

⁸ Світлана Болсун. *Ідеальний образ вихованого педагога* // Науково-методичний журнал «Шлях освіти» 2 (2013) 36-37;

⁹ Микола Головань. *Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять* // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології 8 (2011) 224-233;

¹⁰ Микола Головань. *Компетенція та компетентність: досвід теорії, теорія досвіду* // Вища освіта України 3 (2008) 23-30;

¹¹ Оксана Бігич, Наталія Бориско, Ганна Борецька та ін. *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів*. Київ 2013. 280;

¹² Оксана Бігич. *Методика формування інішомовної компетентності в аудіюванні* // Іноземні мови 2 (2012) 25;

ретельно спланованим. Рівень складності матеріалу для аудіювання повинен відповідати рівню володіння мовою студента та поступово розвиватися у напрямку від простого до складного. Також важливим є залучення студентів до активної участі. Наприклад, під час тестування цього виду мовленнєвої діяльності. Воно має на меті допомагати студентам та викладачам дізнатися поточний рівень вмінь, навичок та знання, але не застосовуватися для їх оцінювання впродовж навчального курсу.

Проблему важливості формування й розвитку аудіативних умінь та навичок вивчали у своїх працях чимало психологів та психолінгвістів. Саме поняття «вміння» педагог Михайло Фіцула пояснює як здатність на належному рівні виконувати певні дії на основі доцільного використання людиною знань і навичок¹³. До прикладу, розуміння студентом змісту тексту (уміння) є можливим за таких умов: лексика тексту є знайомою студенту (знання) та точність слухового сприйняття – висока (навичка). Тобто, уміння – це здатність вибирати потрібні дії, програмувати їх залежно від мети діяльності та втілювати. В. А. Федчик стверджує, що способи за допомогою яких дія здійснюється – це відпрацьовані операції, які не усвідомлюються в процесі здійснення дії. Навички відіграють важливу роль у досягненні мети діяльності¹⁴.

У своєму доробку педагогиня Оксана Бігич виділяє 5 видів аудіативних вмінь, а саме: мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні. Зокрема, до інтелектуальних умінь аудіювання належать ймовірно прогнозування, критична оцінка почутого, класифікація та систематизація отриманої інформації тощо. Прикладами компенсаційних вмінь аудіювання є «використання мовної й контекстуальної здогадок та паралінгвістичних засобів для розуміння почутого, ігнорування невідомого мовного матеріалу, несуттєвого для розуміння»¹⁵. Останні частково належать до мовленнєвих.

¹³ Михайло Фіцула. *Педагогіка*: навч. посіб. Київ 2009. 60;

¹⁴ В. А. Федчик. *Психологічна основа понять «мовленнєва навичка» і «мовленнєве уміння»*. // Назва з екрана (www.rusnauka.com);

¹⁵ Бігич. *Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні*. 19;

Педагогиня виділяє такі мовленнєві уміння аудіювання: «вміння виділяти основну інформацію і прогнозувати зміст; вміння вибирати головні факти, не звертаючи уваги на другорядні; вміння розуміти необхідну інформацію опираючись на контекст; вміння ігнорувати несуттєвий для розуміння матеріал». Цей список можна доповнити уміннями, які для успішного аудіювання вважає потрібними Ніна Єлухіна, а саме встановлення логічних та смислових зв'язків між фрагментами тексту, утримування в пам'яті композиції тексту, сприйняття мовлення в природному темпі ¹⁶.

Детальніше описала аудіативні вміння Світлана Цінько. За основу педагогиня взяла модель породження мовлення Олексія Леонтьєва. Вчений стверджує, що мовлення проходить чотири етапи: орієнтування, планування (мовленнєва сентенція (думка)), реалізацію (опосередкування думки у значеннях зовнішніх слів), контроль ¹⁷. Відтак вчена Світлана Цінько виокремлює такі аудіативні вміння, які потрібно розвивати адресатам висловлювання:

– уміння орієнтуватися в мовленнєвій ситуації: студент повинен визначати власну мету під час сприймання усного мовлення, створювати уявлення про можливий зміст висловлювання, прогнозувати його на основі теми;

– уміння визначати структуру усного повідомлення: студент має осмислювати та фіксувати загальний зміст висловлювання, виокремлювати його смислові частини, складати простий план та установлювати логічні зв'язки між елементами сприйнятого на слух. Також він повинен визначати композицію висловлювання залежно від типу та стилю повідомлення, бути готовим ставити власні запитання до почутого;

– уміння орієнтуватися в змісті висловлювання: крім того, що студентові необхідно вміти сприймати повідомлення у цілому, він повинен утримувати в пам'яті деталі тексту, формулювати його тему та головну думку, добирати

¹⁶ Н. В. Елухина, М. Г. Каспарова. *Подготовка учебного текста для аудирования // Иностранные языки в школе 2 (1974) 40-47;*

¹⁷ Олексій Леонтьєв. *Язык, речь, речевая деятельность*: монографія. Москва 1969;

відповідний заголовок, зважати на особливості мовленнєвого оформлення повідомлення. Студент може складати власне уявлення про адресанта висловлювання;

– уміння оцінювати мовленнєве повідомлення, перевіряти результати і якість сприймання почутого: студент вміє перевіряти результати сприймання, робити висновки, висловлювати власну думку з почутого, підтверджувати чи заперечувати запропонований учителем висновок, подумки відтворювати зміст почутого та переказувати сприйняте за допомогою записів чи без них ¹⁸.

Як згадувалося вище іншим складником компетенції аудіювання є навички. Дослідниця Оксана Бігич виділяє три типи мовленнєвих навичок: фонетичні, лексичні та граматичні. Перші з них зосереджуються на сприйманні та розпізнаванні окремих звуків, їхніх сполученнях та інтонацій у мовленнєвому потоці. Наступний тип навичок передбачає розпізнавання на слух знайомих та незнайомих лексичних одиниць та безпосереднє розуміння їх. Нарешті, останній тип відповідає за сприймання та розпізнавання багатофункціональних граматичних структур, а також їх прогнозування ¹⁹.

Отже, аудіативне вміння – це мовленнєве вміння, необхідне для сприймання та розуміння усних повідомлень різних стилів мови, що виробляється побічно в процесі розвитку навичок, не будучи прямою, усвідомлюваною метою студента. Аудіативні вміння та навички є результатом вправлянь.

1.2. Вимоги до аудіативних умінь та навичок іноземних студентів середнього рівня володіння мовою

У 2020 році були затверджені «Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою А1-С2» (далі, Стандартизовані вимоги), що стало підґрунтям

¹⁸ Світлана Цінько. *Розвиток у п'ятикласників умінь аудіювання на уроках української мови*: дис. ... канд.пед.наук. Київ 2000. 98-99;

¹⁹ Бігич. *Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні*. 20;

єдиної державної уніфікованої системи визначення рівнів володіння українською мовою як іноземною. Ця система зі свого боку «подає чіткий перелік комунікативних умінь і навичок до кожного з рівнів (A1 – C2) за всіма видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, письмо, говоріння), які докладно прописано відповідно до «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти». За словами Данути Мазурик, на разі немає офіційного іспиту після проходження, якого видавався б державний сертифікат єдиного зразка, який би засвідчував рівень володіння українською мовою іноземцями ²⁰. Тобто, на даний час у Європі сертифікаційного іспиту не існує тільки для двох державних мов. Однією з них є українська. Отже, завдяки докладному опису, котрий дають Вимоги, стало можливо чіткіше розмежувати рівні володіння мовою. Як результат, це полегшить роботу укладачів тестів сертифікаційного іспиту, а подальше запровадження Державного стандарту з української мови як іноземної створить «міцне підґрунтя, щоб розробляти чіткі й узгоджені навчальні програми, видавати нові сучасні підручники й словники, відкривати україномовні програми та мовні центри» ²¹.

Власне тому, подані в цій роботі аудіативні уміння, якими повинен володіти іноземний студент, є частиною згаданих Стандартизованих вимог, укладачами яких є Данута Мазурик, Олександра Антонів, Олена Синчак, Галина Бойко. Цей документ визначає шість рівнів володіння українською мовою як іноземною: Початковий (A1), Базовий (A2), Рубіжний (B1), Середній (B2), Високий (C1), Вільне володіння (C2). Найбільше уваги зосереджено на вимогах середнього рівня володіння українською мовою як іноземною, тобто рівнів B1-B2. Це важливо, тому що практична частина цієї роботи полягатиме в укладанні тестів розділу «Аудіювання» до підручника середнього рівня. Згаданий підручник української мови як іноземної «Яблуко» покриває рівень B1 та зосереджений на здобутті студентами рівня B2. Відтак студент повинен володіти українською мовою як іноземною на достатньому рівні, щоб підтвердити «можливість ефективного

²⁰ Данута Мазурик. *Державний стандарт з української мови для іноземців як засіб уніфікації навчальних вимог і результатів* // Теорія і практика викладання української мови як іноземної 12 (2016) 121-125;

²¹ Ірина Зозуля. *Державний стандарт з української мови як іноземної* // Матеріали XLIX науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ. Вінниця 2020. 2;

спілкування в україномовному (у т. ч. професійному) середовищі з усвідомленим використанням більшості виражальних засобів та мовленнєвих умінь»²².

Перш за все, претендент на здобуття рівня B2 з компетентності в аудіюванні може розуміти діалоги обсягом 12-25 реплік та висловлювань обсягом до 700 слів, або і те, і інше тривалістю близько 3 хвилин.

Претендент повинен вміти виділити головну думку тексту передбачену глобальним розумінням, а також конкретну інформацію, що міститься у висловлюваннях складної структури передбачену детальним розумінням, якщо текст проговорено з природною швидкістю (темп мовлення: 210–230 складів на хвилину), у хороших акустичних умовах, з невеликою кількістю перешкод (шуму).

Претендент на здобуття рівня B2 у розділі «Аудіювання» уже розуміє зміст і наміри більшості висловлювань різного типу, якщо вони не ускладнені стилістично (не містять сталих висловів, фразеологізмів або ідіом). Претендент теж уміє ідентифікувати виражені погрозу, невдоволення, зауваження.

Претендент уміє правильно, повно і точно зрозуміти аудіотекст, визначити тему, головну ідею, суміжну проблематику, головну і другорядну інформацію в кожній змістово-завершеній частині повідомлення.

На рівні B2 у студента повинні бути сформовані й реалізовані такі вміння компетенції аудіювання:

– вміння розуміти на слух монологічне мовлення. Претендент повинен уміти сприймати на слух інформацію, що міститься в монологічному висловлюванні з достатньою повнотою, глибиною, точністю. Типи тексту та їх адаптація: неадаптований художній текст у вигляді опису, частково адаптований художній текст у формі монологу (розповідь, опис, міркування (роздум), оповідання, пісня, поезія), публіцистичні тексти (інструкції, повідомлення,

²² Данута Мазурик, Олександра Антонів, Олена Синчак, Галина Бойко. *Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною А1-С2. Зразки сертифікаційних завдань*: посібник. Київ 2020. 14;

оголошення, рекламна інформація, статті з газет, журналів, презентації, промови, виступи, радіо і телевізійні програми), тексти розмовного стилю (історія, мрія, новина, жарт, скарга, зауваження, похвала, осудження) у формі монологу;

– уміння розуміти на слух діалогічне мовлення. Претендент повинен уміти сприймати на слух головний зміст діалогу, комунікативні наміри його учасників. Типи тексту та їх адаптація: художній (частково адаптований) текст у формі монологу з елементами діалогу та діалоги.

Основна тематика текстів для прослуховування охоплює соціально-побутову (телевізійні новини та програми розмовного жанру про щоденні події), соціально-культурну (фільми, якщо мова персонажів відповідає літературній), освітню та професійну сфери спілкування.

Головні комунікативні ролі, що можуть зустрічатися на даному рівні володіння мовою: незнайомец, знайомий, колега, друг, родич, турист, студент, пасажир, клієнт, читач, глядач, продавець, покупець, пацієнт, тощо.

Також допускається українське мовлення на тлі інших мов у теле- та радіозаписах.

Сформованість перелічених аудіативних умінь не лише допоможе претендентам здобути середній рівень володіння мовою, але загалом сприятиме кращому опануванню іноземцями української мови, швидшій адаптації в українському соціально-культурному середовищі, а також успішно навчатися та працювати в Україні.

РОЗДІЛ 2

ОГЛЯД ТИПОВИХ ВПРАВ

2.1. Огляд типових вправ компетенції аудіювання

Формування складників компетентності в аудіюванні здійснюється в цілісній системі вправ. Як стверджує Наталія Драб від раціональності системи залежатиме успішність навчання студентів іноземної мови. Тому систематизація вправ є процесом кропітким та ретельним. Він вимагає від викладачів підібрати формати та типи вправ, котрі увійдуть до системи. Зважаючи на формування та розвиток умінь чотирьох компетенцій, вибудовується система застосування вправ кожної. Нарешті, з огляду на позитивну взаємодію чотирьох видів мовленнєвої діяльності твориться єдина система вправ у навчальному процесі²³.

Формування компетентності в аудіюванні відбувається у кілька етапів. Саме тому в методичних програмах воно подається спеціально організованою програмою дій з аудіотекстом, навчання котрих здійснюється поетапно. На кожному етапі опрацьовуються мовленнєві одиниці різних рівнів: слова та фрази, понадфразові єдності або навчальні тексти для формування компетентності в аудіюванні.

Етап формування компетентності в аудіюванні на рівні фрази передбачає навчальні дії, які спрямовані на розуміння аудіотекстів, що побудовані на знайомому матеріалі, або з незнайомим мовним матеріалом, а також розпізнавання початку висловлювання та його завершення.

Етап формування компетентності в аудіюванні на рівні понадфразової єдності передбачає навчальні дії, які націлені на розуміння аудіотексту, що

²³ Наталія Драб. *Комплекс вправ для навчання іношомовного професійно спрямованого монологічного мовлення студентів-економістів* // Іноземні мови 1 (2002) 22–25;

побудоване на знайомому матеріалі, або діалогу з визначенням характеру взаємодії його учасників.

Оксана Бігич вважає, що етап формування компетентності в аудіюванні на рівні тексту передбачає навчальні дії, які мають на меті розуміння:

- монологу, побудованого на знайомому матеріалі, шляхом поділу тексту на смислові частини або виділення інформаційних віх;
- діалогу, побудованого на знайомому матеріалі, із завданням визначити кількість учасників бесіди та їхні характеристики;
- зв'язного тексту, побудованого на знайомому матеріалі, з передбаченням його змісту за заголовком, придумування іншого заголовку чи вибір із запропонованих заголовків найбільш прийнятної, вибір із запропонованих речень, які (не)відповідають змісту тексту, тощо;
- зв'язного тексту, який містить незнайомі лексичні одиниці, про значення яких можна здогадатися за співзвучністю з рідною мовою (опора на здогадку, мовленнєвий досвід); за контекстом, в опорі на смислові зв'язки;
- зв'язного тексту, побудованого переважно на незнайомому матеріалі, але з виділенням спеціальних перешкод для аудіювання з метою їх подолання шляхом перепитувань, прохання уточнити сказане тощо.²⁴

Визначення цих етапів є важливим для формування системи із доцільним застосуванням вправ. Зокрема, Ія Валусєва виділяє два типи вправи для розвитку аудіативних умінь. Перший тип вправ дослідниця називає діяльними, а другий – операційними. Як зазначає дослідниця, головною відмінністю діяльних вправ від операційних є те, що аудіювання в них «проводиться для того, щоб на основі почутого зробити те, що виходить за межі самого аудіювання, – розуміння почутого слугує базою для якоїсь іншої, зовнішньої або внутрішньої, діяльності»²⁵. Як стверджує І. В. Якуб'як, діяльні вправи можуть бути спрямовані на глобальне або детальне розуміння. Якщо передбачено прослуховувати аудіотекст двічі, то

²⁴ Бігич. *Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні*. 25;

²⁵ Ія Валусєва. *Сучасні аспекти навчання аудіювання майбутніх учителів початкової школи* // Педагогічні науки 67 т. 1 (2015). 305;

перше прослуховування може мати на меті досягнення глобального розуміння, а друге – детального ²⁶.

Для операційних вправ розуміння аудіотексту є здебільшого самоціллю, тобто вони розвивають «техніку» аудіювання. Відповідно використання останнього типу вправ доцільне на етапі формування компетентності в аудіюванні на рівні фрази, а діяльнісні вправи - на подальших. Обидва види вправ можуть виконуватися індивідуально, фронтально, в парах або малих групах.

На думку педагогині Оксана Бігич система формування компетентності в аудіюванні складається з двох підсистем. Перша з них містить вправи, що формують мовленнєві навички аудіювання. До неї входять вправи, які орієнтовані на: 1) формування мовленнєвих навичок (фонетичні, лексичні, граматичні) та 2) розвиток мовленнєвих механізмів (мовленнєвий слух, прогнозування, запам'ятовування). Друга підсистема включає вправи, що розвивають мовленнєві уміння, а саме: 1) вправи для підготовки до аудіювання та 2) вправи на аудіювання текстів ²⁷.

Крім того, головним завданням першої підсистеми вправ є формування у студентів фонетичних, лексичних і граматичних навичок аудіювання, а також розвиток мовленнєвих механізмів аудіювання ²⁸. Вправи повинні бути рецептивними некомунікативними та умовно-комунікативними. Некомунікативні вправи, це ті, що застосовуються для сприймання, впізнавання чи розрізнення звука, інтонаційної моделі, лексичної одиниці, граматичної структури. Умовно-комунікативні орієнтовані на аудіювання повідомлень, запитань та вказівок на рівні фрази ²⁹.

За розвиток умінь аудіювання відповідає друга підсистема вправ. Сюди входять рецептивні умовно-комунікативні та комунікативні вправи. Умовно-

²⁶ І. В. Якуб'як. Система вправ для розвитку вмінь аудіювання як виду мовленнєвої діяльності (діяльнісні вправи) // Назва з екрана (www.rusnauka.com);

²⁷ Бігич. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. 25;

²⁸ Там само;

²⁹ Там само;

комунікативні вправи зорієнтовані на аудіювання повідомлень, розпоряджень та вказівок на понадфразовому рівні, в той час, як комунікативні – на одержання інформації з аудіотексту. До цієї підсистеми можна віднести вправи на передбачення змісту тексту, на визначення логічної послідовності подій, на розуміння тексту без домислів, на розуміння головної думки / точного розуміння тексту ³⁰.

Усі види вправ за категоріями спрямованості на приймання або видачу інформації бувають рецептивними, рецептивно-репродуктивними та рецептивно-продуктивними. При виконанні рецептивних вправ студент повинен прослухати аудіотекст, а тоді у той чи інший спосіб показати, що він його розуміє. Для успішного виконання рецептивно-репродуктивних вправ після прослуховування аудіотексту студент повинен репродукувати його частково або цілком. Дослідниці Світлана Лук'янчук та Марина Комогорова зазначають, що в рецептивно-продуктивних вправах студентові необхідно на основі сприйнятого та зрозумілого усного тексту породити «висловлювання різних рівнів (від рівня речення до рівня тексту) в усній або письмовій формі» ³¹.

Структура роботи при виконанні вправ для аудіювання складається з трьох етапів. Етап перед аудіюванням дозволяє створити базу мовних знань для успішності розуміння через прогнозування. Цьому етапу можуть відповідати лексико-граматичні вправи або пояснювальний словниковий диктант, які націлюють студента на образи, що згадуватимуться в аудіотексті. Далі іде етап аудіювання. Етап після аудіювання передбачає, що студенти на основі прослуханого аудіотексту виконуватимуть різноманітні види вправ, які також сприяють успішному розвитку даної компетенції ³².

³⁰ Бігич. *Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні*. 26;

³¹ Світлана Лук'янчук, Марина Комогорова. *Система вправ із використанням інтерактивних методів навчання як засіб удосконалення навичок іншомовного мовлення молодших школярів* // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених 32 т. 2 (2020);

³² Там само;

Ключовим для вправ на аудіювання є аудіотекст. Він може подаватися з голосу викладача або іншої особи (у супроводі жестів і міміки або без них), а також зі звукозапису (з поясненнями або без них).

Для адекватного зображення характеру реального мовленнєвого спілкування, де слухач має зорову опору на видимого співрозмовника, у вправах може бути поданою зорова опора. За її наявності розуміння тексту значно полегшується.

2.2. Загальний огляд компетенції аудіювання у збірниках тестів (на базі англомовних видань)

Обговоривши загальну теорію щодо вправ на формування компетентності в аудіюванні, за потрібне є ближче розглянути види вправ у збірниках тестів з іноземної мови. Як згадувалося раніше сертифікаційний іспит буде створено згідно з Державним стандартом з української мови як іноземної. Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною подані у ньому, докладно описано відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. Це керівний документ, який у 2001 році Резолюція Ради Європейського Союзу порекомендувала використовувати для створення систем перевірки мовних здібностей студентів іноземних мов у Європі та опису їх досягнень в опануванні мовою.

Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти були застосовані при створенні таких відомих сертифікаційних іспитів: International English Language Testing System (IELTS), Test of English as a Foreign Language (TOEFL), Deutsches Sprachdiplom Stufe I and II (DSD), The Standard Test of Bulgarian as a Foreign Language (STBFL), Certificate Examinations in Polish as a Foreign Language та багато інших. Розглянемо уважніше два перших із них, їхні загальні характеристики, котрі будуть корисними для нашого дослідження, а також детально зупинимося на компетенції аудіювання.

Щорічно близько 3 мільйонів учасників, для котрих англійська є іноземною, складають сертифікаційний іспит IELTS. Він був розроблений Кембридзьким університетом, Британською радою та міжнародною освітньою організацією (IDP Education). Сертифікаційний іспит складається із двох частин. Перша частина – Академічна. Сертифікат за її проходження використовується для вступу до шкіл, коледжів та вищих навчальних закладів країн, мовою викладання яких є англійська. Сертифікат другої частини, загальної, використовується людьми, котрі хочуть іммігрувати до Канади, Австралії, Нової Зеландії чи Великої Британії.

Іншим іспитом, що користується не меншою популярністю, є Test of English as a Foreign Language. TOEFL - це міжнародний стандартизований іспит з англійської мови як іноземної, створений Службою освітніх тестувань (ETS) та Принстонським університетом (США). Сертифікат іспиту є обов'язковим для вступників до більшості університетів США, Канади та інших країн світу. Сертифікат приймають понад 9000 англомовних академічних та професійних установ у більш ніж 130 країнах. Особливістю TOEFL є те, що усі вправи іспиту виконуються за комп'ютером. Цей іспит орієнтований на американську англійську.

До вищезгаданих сертифікаційних іспитів з англійської мови як іноземної створені офіційні посібники, які містять детальні пояснення кожного розділу та завдань, зокрема. На них опиратимемося в наступних підрозділах. Обидва сертифікаційні іспити вміщують тести з компетенції аудіювання. При проходженні розділу «Аудіювання» IELTS студенту надається приблизно 30 хвилин (плюс додаткові 10 хвилин для перенесення відповідей у відповідний бланк). Частина «Аудіювання» IELTS складається з чотирьох окремих розділів та 40 питань загалом. Перший та другий розділи представляють соціальний (загальноосвітній) контекст, а третій та четвертий розділи – академічний³³. У TOEFL студенту надається від 60 до 90 хвилин, щоб відповісти на всі запитання даної частини іспиту. Тестовий матеріал для розділу «Аудіювання» в TOEFL включає академічні

³³ Pauline Cullen, Amanda French, Vanessa Jakeman. *The Official Cambridge Guide to IELTS: Student's Book with Answers with DVD-ROM*. Cambridge 2014. 7-12;

висловлювання та зв'язні тексти. Кількість запитань до тесту може варіюватися у межах 31-54 штук (4-6 висловлювань та 2-3 діалоги)³⁴. У програмах з аудіювання кожен розділ поступово ускладнюється. Згідно з таким ускладненням розподілені розділи сертифікаційних іспитів. Що важливо, в обох іспитах студент слухає аудіотекст лише один раз. Також в обох іспитах студент може робити нотатки щодо аудіотексту і використовувати їх для відповідей на запитання.

В IELTS аудіотексти розподілені за розділами таким чином: діалог на загальну тему з діловою метою (наприклад, з'ясування деталей подорожі), висловлювання на загальну тему з діловою метою (наприклад, надання інформації про події організації), діалог в академічному контексті (наприклад, студент та викладач, які обговорюють академічну проблему), висловлювання в академічному контексті (наприклад, лекція)³⁵.

У розділі «Аудіювання» TOEFL виділяють кілька типів аудіотекстів. Першим типом є зустрічі із працівниками навчальної установи: діалог на загальну тему з діловою метою. Робочі зустрічі можуть включати діалоги про неакадемічну діяльність університету, такі як оплата житла, реєстрація на курс чи запит щодо роботи бібліотеки. Інший тип аудіотекстів відбуватиметься у кабінеті викладача. Зміст перших із них, як правило, має академічний характер. Наприклад, студент може попросити викладача пояснити зміст лекції (академічний зміст). Додатково, зміст діалогу може бути неакадемічний, але стосуватися навчальної програми. До прикладу, студент може попросити викладача про перенесення речення (неакадемічний зміст). Також даний тип аудіотекстів вміщує висловлювання в академічному контексті, що максимально відображають той тип слухання та мовлення, який відбувається в академічному контексті. Важливою особливістю аудіотекстів з академічними висловлюваннями є те, що її супроводжують

³⁴ Educational Testing Service. *The Official Guide to the TOEFL Test*. McGraw Hill: 2018. 12;

³⁵ Cullen, French, Jakeman. *The Official Cambridge Guide to IELTS*. 13-14;

картинки, які допомагають студенту зрозуміти, хто буде учасником мовлення та скільки їх буде ³⁶.

З вище написаного стає зрозуміло, що IELTS і TOEFL є досить сконцентрованими на академічній сфері. Цим легко пояснити зміст їхніх аудіотекстів, які наскільки це можливо, представляють справжню академічну мову.

Що цікаво, в обох сертифікаційних іспитах містяться аудіотексти формату лекцій, які відображають зміст академічних курсів. Темі висловлювань охоплюють широкий спектр. Однак, це не вимагає від студента попереднього знання певного предмета. Інформація, необхідна для відповіді на запитання, буде міститися в тексті висловлювання. Зокрема, в розділі «Аудіювання» TOEFL містяться висловлювання таких категорій: Мистецтво, Біологічні науки, Фізичні науки та Суспільні науки ³⁷.

Загалом, окрім того, що аудіотекст повинен відповідати віковим особливостям студентів і їхньому мовленнєвому досвіду в іноземній мові, існують ще й інші вимоги. Як уже було згадано раніше, аудіотекст може представляти монологічне та діалогічне мовлення. За словами Оксани Бігич щодо композиції аудіотекстів є такі вимоги: «простота викладу й логічність побудови, обмежена кількість сюжетних ліній і персонажів, чітке формулювання головної думки на початку / в кінці тексту / в заголовку» ³⁸ тощо.

Однак, це не означає, що аудіотексти не містять надлишкових елементів інформації. До паралінгвістичних елементів Оксана Бігич відносить «елементи, непов'язані безпосередньо зі змістом (вставні слова, повтори, синонімічні вирази, контактувальні слова), позамовні елементи мовлення, елементи риторичної стратегії (паузи, повтори, переформулювання, опис окремих ситуацій з інших

³⁶ Educational Testing Service. *The Official Guide to the TOEFL Test*, 13-14;

³⁷ Educational Testing Service. *The Official Guide to the TOEFL Test*, 191-121;

³⁸ Бігич. *Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні*. 24;

позицій, заповнювачі мовчання)»³⁹. В обидвох сертифікаційних іспитах, про які йшлося раніше, аудіотексти є зразками реальної комунікації з усіма властивими їй характеристиками: перебиванням, повторами, виправленнями, недомовками, надмірною емоційністю, образністю, менш чіткою організацією синтаксису тощо. Усі вони ускладнюють розуміння.

У згаданих аудіотекстах також можна почути акценти. Оскільки IELTS та TOEFL приймаються установами у всіх основних англомовних країнах, цілком очевидно, що у них можна почути будь-який стандартизований різновид англійської мови, включаючи британський, американський та австралійський. Також до аудіотексту можуть входити різні регіональні акценти в межах кожного виду.

Після відтворення аудіотексту студент виконує на основі нього вправи. Вправи призначені не для перевірки пам'яті студента, але для розуміння діалогу чи висловлювання. Студент має можливість попередньо переглянути, а інколи прослухати завдання, перш ніж його виконувати. Далі ми розглянемо детальніше формати та типи вправ, які зустрічаються у розділі «Аудіювання» даних іспитів.

2.3. Огляд різних форматів та типів вправ розділу «Аудіювання» у збірниках тестів (на базі англомовних видань)

Формати вправ розділу «Аудіювання» сертифікаційного іспиту IELTS є досить різноманітними, що не можна сказати про TOEFL. Усі з них використовуються для перевірки розуміння монологічного та діалогічного мовлення. Про учасника чи учасників аудіотексту та його тему йдеться в інструкції. Більшість вправ перевіряють здатність студента розуміти деталізовану фактичну

³⁹ Бігич. *Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні*. 24;

інформацію, а також позицію учасників мовлення. Відтак їх умовно ділять на вісім типів ⁴⁰.

Перший тип вправ подається у формі нотаток, плану чи таблиці, котрі потрібно заповнити відповідним словом або кількома словами з аудіотексту. Даний тип вправ перевіряє здатність студента знаходити конкретну інформацію при прослуховуванні. Конкретна інформація може бути представлена як у вигляді слів, так у вигляді цифр. Частина інформації вже є записаною, завдання - слухати та заповнювати пропуски. Схожими є інший вид вправ – вправи з короткими відповідями (одне або кілька слів). Завданням студента також є доповнити речення. Єдина відмінність - це формат, у якому подана вправа.

Наступний тип вправ даного розділу містить множинний вибір. Завданням студента є вибрати одну відповідь із запропонованих варіантів А-С або дві відповіді з варіантів А-Е. Цей тип вправ перевіряє здатність студента розуміти фактичну деталізовану інформацію, а також інформацію про позицію учасників мовлення. Завданням є прослухати запис і вирішити, який із можливих варіантів відповідей є правильним. Існує два підтипи такої вправи: питання, яке має різні відповіді, та незакінчене речення з можливими закінченнями. Важливо, що формулювання варіантів не зовсім збігаються із формулюванням в аудіотексті. Також варто зазначити, що запитання та незакінчені речення відповідають порядку інформації поданої в аудіотексті. Варіанти ж подаються у випадковому порядку.

Іншим типом є вправи подані у формі діаграм, схем чи карт. Завданням студента є промаркувати діаграму, схему або карту відповідною літерою або цілим словом, інколи з варіантами відповідей. Найчастіше такий вид вправ використовується для перевірки розуміння аудіотекстів, в яких йдеться про місце, подію чи опис певного предмета. Інформацію з аудіотексту представляють діаграми, схеми чи карти, які подані на листку. Позначення іноді записуються безпосередньо на карті, плані чи схемі, а іноді вони розташовуються впорядковано

⁴⁰ Educational Testing Service. *The Official Guide to the TOEFL Test*. 121-136;

навколо них - стрілками, вказуючи на відповідне місце. Пронумеровані порожні місця на карті, плані чи схемі показують, де не вистачає інформації.

Наступний вид вправ зосереджений на встановленні відповідностей. Студент повинен встановити відповідності між списком тверджень та переліком можливих відповідей. Твердження (або питання) відповідають порядку інформації в аудіотексті, але варіанти відповідей подаються у випадковому порядку. Варіантів відповідей більше, ніж запитань.

Останній тип вправ – класифікація. Завданням студента є класифікувати інформацію, подану у вправі, за трьома різними критеріями. Може бути поданим у форматі таблиці. Тобто, необхідно встановити відповідність між, наприклад, особою та подією з життя, до якої перша була причетною ⁴¹.

Що ж до вправ іспиту TOEFL, то типовий формат у розділі «Аудіювання» - це запитання, що мають чотири варіанти відповіді та лише одну правильну. Рідше можна зустріти інші типи: запитання, що містять більше однієї правильної відповіді (наприклад, дві відповіді з чотирьох варіантів або три відповіді з п'яти варіантів); питання, що вимагають упорядкування подій або етапів процесу; запитання, де потрібно узгодити об'єкти чи поданий текст із категоріями в таблиці.

Умовно серед усіх питань можна виділити три головні категорії у такий спосіб:

1. питання загального розуміння;
 - 1.1. питання щодо змісту;
 - 1.2. питання щодо загального наміру;
 - 1.3. питання щодо деталей;
2. питання практичного розуміння;
 - 2.1. питання щодо розуміння функції сказаного;
 - 2.2. питання щодо розуміння позиції доповідача;
3. питання розуміння зв'язності;
 - 3.1. питання щодо розуміння організації;

⁴¹ Bruce Rogers, Nick Kenny. *The complete guide to IELTS: Student's Book*. 2016;

- 3.2. питання щодо зв'язності змісту;
- 3.3. питання щодо висновку.⁴²

Першим типом першої категорії є питання що стосуються основного змісту, вони передбачають розуміння студентом загальної теми чи головної ідеї аудіотексту. Запитання, що перевіряють розуміння основного змісту, вимагають від студента узагальнення або синтезу інформації із почутого, адже часто головний зміст аудіотексту може бути вираженим неявно. У такому випадку наявність глобального розуміння аудіотексту, передбаченого вимогами, допоможе студентові визначати головний зміст аудіотексту. Щоб легше відповісти на запитання, студент на основі даного вміння може також відкинути варіанти відповідей, які стосуються лише невеликих частин аудіотексту, а не загального змісту аудіотексту. Також за допомогою своїх умінь студент може спробувати узагальнити тему аудіотексту однією фразою чи реченням перед тим, як перейти до перегляду варіантів відповідей.

Другий тип запитань стосується мети аудіотексту. Цей тип запитань найчастіше розпочинається такими словами: «Яка мета ... ?» або «Чому ... ?». Щоб відповісти на запитання даного типу студент повинен визначити причину чому сталась та чи інша зустріч, розмова тощо. Розуміння студентом намірів учасника мовлення передбачено вимогами. Мета мовлення не завжди пов'язана з основною темою. Наприклад, студент може прийти до викладача з метою запитати про політику оцінювання на курсі. Після відповіді на запитання викладач може запитати, які успіхи студента з науковою роботою, тому решта діалогу стосуватиметься дослідження студента. Визначення наміру учасника мовлення впродовж аудіювання може слугувати основою для кращого розуміння аудіотексту загалом. У такий спосіб студент зможе легше дати відповіді на запитання щодо основного змісту, тобто, запитань попереднього типу.

Останнім типом запитань даної категорії є питання щодо деталей тексту. Студент повинен, як було описано вище, розуміти текст без прогалин. Тип запитань

⁴² Educational Testing Service. *The Official Guide to the TOEFL Test*. 121-136;

допомагає визначити розуміння та запам'ятовування наявних у тексті деталей. Бувають випадки, коли аудіотекст містить певні відступи від головного змісту, але щодо їх деталей питання також зустрічаються у тестах. Ці деталі, як правило, прямо чи опосередковано пов'язані із головним змістом аудіотексту.

Наступну категорію складають запитання практичного характеру. Вони перевіряють розуміння студентом певних особливостей розмовної мови, які виходять за рамки базового розуміння. Загалом, ця категорія запитань перевіряє наскільки добре студент розуміє призначення та ціль аудіотексту, позицію чи намір, які має на меті його учасник. Також запитання перевіряють ті частини аудіотексту, де мета або ставлення його учасника прямо не висловлюються. У цих випадках те, що учасник прямо зазначає, тобто фраза на поверхні, не буде точно відповідати цілі аудіотексту. Часом справжні рекомендації, скарги, згоди та інше є прихованими та не лежать на поверхні. Дана категорія запитань ділиться на два типи.

Перший тип пов'язаний із розумінням функцій мовлення, а його запитання можуть мати такий вигляд: «Що має на увазі викладач, коли каже (цитата)?», «Чому студент каже (цитата)?», «На що натякає викладач, коли каже (цитата)?». Повторюся, що претендент повинен розуміти текст без прогалин. Це важливо, адже функція сказаного може не збігатися з тим, що безпосередньо говорить учасник мовлення.

Другий тип запитань цієї ж категорії пов'язаний з розумінням позиції учасника мовлення. Вони перевіряють чи розуміє студент ставлення чи думку учасника. Дані запитання можуть стосуватися почуттів учасника, його симпатії чи антипатії, причини його тривоги чи навпаки захоплення. Іноді даний тип запитань може перевіряти здатність студента виявляти та розуміти іронію. Учасники мовлення використовують іронію з різними цілями, зокрема, щоб підкреслити висловлену думку, зробити ситуацію кумеднішою, щоб завоювати симпатію співрозмовників, або опосередковано висловити несхвалення. Студент повинен зробити висновок про реальне значення іронічного висловлювання як із підказок,

поданих у контексті, так і з інтонації. Запитання, як правило, розпочинаються такими словами: «Яке ставлення учасника мовлення до ... ?», «Яка думка учасника мовлення щодо ... ?», «Що має на увазі учасник мовлення, коли говорить (цитата)?» і т. і.

Дуже корисним для студента є звертати увагу на тембр голосу учасника мовлення. Тон учасника мовлення може допомогти студентові відповісти на такі запитання: «Чи шкодує учасник мовлення про ... ?», «Чи почувається учасник мовлення розгубленим?», «Чи в захваті учасник мовлення від ... ?».

Остання категорія містить запитання, що вимагають встановити зв'язок між інформацією поданою в аудіотекстах. Вони перевіряють здатність студента об'єднувати інформацію з різних частин аудіотексту, робити висновки щодо неї, формулювати узагальнення та робити певні передбачення. Щоб вибрати правильну відповідь, студенту потрібно вміти визначати та пояснювати взаємозв'язок між ідеями та деталями аудіотексту. Цей зв'язок може бути явними або прихованим. Існує три типи даної категорії запитань.

Запитання на розуміння організації аудіотексту – це перший тип запитань цієї категорії. Ці запитання можуть стосуватися загальної організації аудіотексту або взаємозв'язку кількох його частин. Наприклад, взаємозв'язок двох різних ідей одного аудіотексту. Деякі запитання щодо розуміння організації аудіотексту можуть бути спрямовані на визначення студентом того, як одне твердження працює поміж інших. Питання розуміння організації матеріалу зазвичай розпочинаються такими фразами: «Як викладач упорядковує інформацію про ... ?», «Як організована дискусія?», «Чому викладач обговорює ... ?», «Чому викладач згадує ... ?». Даний тип питань частіше зустрічається після висловлювань, ніж після діалогів. Студент повинен звернути увагу на те, як викладач організовує інформацію: хронологічно, від найпростішої до найскладнішої або у якийсь інший спосіб.

Наступний тип запитань це ті, котрі стосуються синтезу змісту аудіотексту. Запитання перевіряють розуміння студентом взаємозв'язку між ідеями аудіотексту. Ці зв'язки можуть бути явно вказані, або, можливо, висновок із почутих слів доведеться зробити самостійно. Запитання можуть бути орієнтованими на визначення розуміння між причинами та наслідками. Можливий варіант, коли студенту потрібно класифікувати елементи за категоріями, визначити послідовність подій чи етапів процесу або вказати взаємозв'язки між об'єктами. Даний вид питань залучає студента подати інформацію в іншому форматі, ніж той, у якому вона була представлена в матеріалі для прослуховування. Можливо, студенту доведеться передбачити результат, зробити логічний висновок, зробити висновок на основі причинно-наслідкових зв'язків і т. і.

Останній тип запитань стосується висновків. Щоб відповісти на запитання такого типу зазвичай потрібно дійти висновків на основі фактів, викладених в аудіотексті. У деяких випадках правильно відповісти на подібне запитання означає скласти всі деталі та підказки аудіотексту, узагальнити його, щоб дійти логічного висновку. У матеріалі для прослуховування викладач може натякати, не вказуючи цього безпосередньо.

Послідовність формування умінь та навичок аудіювання реалізується шляхом виконання вправ. Ними варто не тільки наповнювати методичну програму, але й постійно контролювати вміння аудіювання студентів. Щоб охопити як найбільше навичок та вмінь, котрі може опанувати студент, варто застосовувати різноманітні вправи. Тоді вони слугуватимуть гарною підготовкою студента до підсумкового контролю у кінці курсу або сертифікаційного іспиту.

РОЗДІЛ 3

НАВЧАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС «ЯБЛУКО»

3.1. Огляд підручників з української мови як іноземної із серії «Яблуко»

Багаторівневий навчально-методичний комплекс для поглибленого вивчення української мови як іноземної був створений групою викладачок Школи української мови Українського католицького університету, як зазначено в анотації, «за новітньою комунікативно зорієнтованою методикою викладання мови»⁴³. Розрахований на три рівні вивчення української мови як іноземної: базовий, середній і високий, він відповідно складається з кількох частин.

У своїй рецензії директор Школи української мови й українознавства Львівського національного університету імені Івана Франка Олександра Антонів зазначає, що в навчальному комплексі «Яблуко» помітною є «зорієнтованість на іноземну студентську аудиторію з певною сукупністю знань про культуру України»⁴⁴. Відштовхуючись від такої чітко окресленої аудиторії авторки, структурно організували весь матеріал, до складу якого ввійшли актуальні тексти різних жанрів і стилів. У такий спосіб авторки підштовхують студентів розвивати не тільки навички та вміння читання чи слухання, але говоріння та письмо. З такої ж метою застосовані у навчальному комплексі вправи, що мотивують студентів висловлювати власні думки та емоції. На думку Олександри Антонів, таким чином «мова перестає для них бути іноземною, а стає мовою, із якою вони себе ідентифікують і якою себе виражають»⁴⁵.

Другим із серії підручників є «Яблуко»: підручник з української мови як іноземної (середній рівень) авторок Наталії Бартків та Ксенії Бородін. Його

⁴³ Мар'яна Бурак. *«Яблуко»: підручник з української мови як іноземної (базовий рівень)*. Львів 2017.

⁴⁴ О. Антонів. *«Яблука доспіли, яблука червоні...», або ще один здобуток для навчання іноземців української // Теорія і практика викладання української мови як іноземної* 11 (2015) 202;

⁴⁵ Там само;

доповнюють робочий зошит, підбірка з тестовими вправами (якою можуть користуватися як викладачі, так і учні), збірник з ігровими додатками та аудіоматеріали. Жовте яблуко на обкладинці підручника для студентів із середнім рівнем володіння мовою символізує те, що іноземці уже подолали певний шлях у вивченні мови, але завжди є куди рости та покращувати вже здобуті знання. Даний підручник та доповнення до нього були успішно апробовані у 2011-2020 роках навчальному році на мовних курсах та програмах Школи української мови та культури.

Мар'яна Бурак зазначає, що авторки навчального комплексу «Яблуко» «усвідомлювали всю важливість його відповідності вимогам сьогодення до навчального процесу, його організації, досягнення цілей та використання нових методів та методик»⁴⁶. Цей навчальний комплекс відповідає шкалі рівнів володіння іноземною мовою із Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти та Загальноосвітньому стандарту з української мови як іноземної. На основі вищезгаданих документів укладачі даного навчального комплексу «розробили структуру, тематику, текстотеку та систему вправ, що спрямовані на оптимізацію процесу формування відповідних умінь студента з української мови як іноземної»⁴⁷. Отже, «Яблуко»: підручник з української мови як іноземної (середній рівень) створений для студентів, які досягли елементарного рівня - А2 і прагнуть покращити свої знання та розвинути комунікативні вміння до середнього рівня володіння українською мовою – В1-В2.

Підручник середнього рівня, як і будь-який інший з серії «Яблуко», має на меті сформувати у студентів вміння та навички чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, письма та говоріння. Поділ матеріалу на тематичні блоки та однотипний розподіл матеріалу в межах кожного уроку за видом мовленнєвої діяльності повинні сприяти ефективнішому досягненню мети.

⁴⁶ Мар'яна Бурак. *Методика створення сучасного підручника з української мови як іноземної (на прикладі нового навчально-методичного комплексу «Яблуко»)* // Теорія і практика викладання української мови як іноземної 11 (2015) 40;

⁴⁷ Там само;

Згідної такої чіткої структури кожен урок підручника середнього рівня складається зі семи однакових блоків:

1. «Вчимо слова та слухаємо» – передбачає вивчення нової лексики та аудіювання;
2. «Вчимо граматику» – присвячено вивченню нової граматичної теми;
3. «Читаємо та обговорюємо» – заохочує до читання текстів на загальну тематику;
4. «Вчимо граматику» – доповнює і конкретизує знання з граматичної теми;
5. «Культура» – пропонує читання українознавчого тексту;
6. «Говоримо українською» – вчить комунікативних моделей;
7. «Пишемо українською» – розвиває навички письма.

Однак таке розмежування аж ніяк не служить для ізольованого вивчення лише одного з чотирьох видів мовленнєвої діяльності. Така систематизація навпаки має на меті покращити виклад матеріалу та сприяти його систематизації при засвоєнні студентом.

Підручник середнього рівня складається з 12 уроків (комунікативних блоків, що охоплюють різні аспекти життя українців). Загалом підручник цього рівня розрахований на 120 годин аудиторних занять та 80 годин самостійної роботи, яка включає виконання вправ із робочого зошита, написання творчих вправ за темами підручника, підготовку презентацій та проєктів. На початку кожного уроку подані запитання (рідше твердження), які «підштовхують» студента до теми, що вивчатиметься в конкретному блоці. Кожен із підрозділів уроку завершується у формі тверджень «Тепер я вмю...», «Тепер я можу...», «Тепер я знаю...». Після опрацювання матеріалу від студента очікується володіння зазначеною мовленнєвою компетенцією. Наприклад, «Тепер я вмю говорити про те, як я

люблю проводити вільний час», «Тепер я можу прочитати і зрозуміти інтерв'ю з відомою особою», «Тепер я знаю назви різних магазинів і товарів, які в них можна купити» та інші.

Підручник «Яблуко» середнього рівня, як і всі решта із цієї серії, є одномовним. Написаний українською мовою, він набуває певної універсальності для носіїв різних мов. Також підручник може слугувати для студентів, що переслідують різні мотиви для опанування українською мовою. Він прагне задовольнити потреби різних студентів завдяки багатогранності свого наповнення. Щобільше, полегшити у такий спосіб роботу самого викладача. Студенти зможуть опанувати мову для звичайного спілкування в україномовному середовищі, а також щоб використовувати її як інструмент для набуття професійних знань.

Система вправ підручника також є ретельно продуманою. Вона раціонально організована відповідно до закономірностей формування мовленнєвих умінь. Основними етапами становлення мовленнєвих умінь є осмислення нового мовного матеріалу, формування мовленнєвих навичок, їх вдосконалення та, як наслідок розвиток, мовленнєвого уміння. Крім того, комплекс вправ підручника відповідають принципам свідомості та послідовності. Рівень складності та обсяг вправ постійно підвищуються, як того вимагає навчальний процес. Даний підручник створений також із застосуванням індуктивного методу подання навчального матеріалу. Відтак самі вправи періодично повторюються з врахуванням попередньо вивченого матеріалу та з нашаруванням нового, що допомагає кращому його засвоєнню. Також у кінці кожного уроку з метою повторення подано словник, вжитих у ньому слів як в підручнику, так і в робочому зошиті.

Робочий зошит вміщує матеріал для закріплення вивченого, тренування набутих навичок та умінь. Комплекс вправ поданих у робочому зошиті відповідають лексичному та граматичному матеріалу підручника. Система вправ так само чітко організована згідно з підрозділами уроків. Однак, вона не містить завдань на аудіювання.

Жоден із чотирьох видів мовленнєвої діяльності не може вивчатися ізольовано від інших. Ось чому вправи для аудіювання входять до складу різних підрозділів уроків підручника. За допомогою текстів різних типів і жанрів тренування аудіативних навичок і вмінь відбувається впродовж усього навчання за підручником, що дозволяє говорити про його методичну цілісність. Такі вправи на розуміння усного мовлення (при живому спілкуванні та при прослуховуванні аудіотексту), за словами Тетяни Олійник та Зінаїди Підручною виробляють сприйняття мовної форми, тренують слухову пам'ять, прогнозування форми, короточасну пам'ять на утримання отриманих сигналів до їхнього переходу в зміст ⁴⁸.

Ускладнення вправ на аудіювання відбувається поступово і в різних аспектах. Зокрема можемо простежити тенденцію до збільшення текстів на прикладах аудіотекстів з першого та останнього уроків. Якщо на початку курсу аудіотексти містять близько 200 слів, то в кінці підручника збільшуються аж до 600 слів. Крім того, варто зауважити, що чимало аудіотекстів є поділеними на менші частини, які частково можуть навіть полегшувати сприйняття студентів. Тобто, аудіотекст може складатися не з одного достатньо великого монологічного мовлення, але бути розділеним на менші частини. Відповідно кожна з них матиме простішу мікроісторію. Ба більше, ця заувага стосується і діалогічного мовлення.

Також можна зауважити наростання текстів, яке зумовлене введенням нового лексичного матеріалу та ускладненням його структури, в межах кожного уроку зокрема. Більшість уроків розпочинаються із вправ на аудіювання, що мають на меті допомогти студентам засвоїти новий матеріал. Це зазвичай операційні некоммуникативні вправи, які вдало застосовуються на рівні формування компетентності в аудіюванні на рівні фрази. У підручнику подано малюнки. Під ними пропуски. Їх студент може заповнити на базі вже здобутих знань або прослухати аудіозапис, а тоді заповнити пропуски на основі прослуханого.

⁴⁸ Тетяна Олійник, Зінаїда Підручна. *До проблеми систематизації вправ для навчання студентів аудіюванню* // Науковий альманах «Studia methodologica» 32 (2011) 60–63;

Підручник вміщує вправи на аудіювання, у процесі виконання яких студенти заповнюють граматичні таблиці наведеними в аудіозаписі прикладами. Розуміємо, що такий вид вправ є чітко операційним. Вони рецептивно некомунікативні та спрямовані на розрізнення звуку або лексичної одиниці.

Мар'яна Буряк вважає, що формулювання правила на основі заповнення такої таблиці є прикладом антиципативної вправи. Зазвичай вони спонукають студента отримувати інформацію або передбачати її на основі певних положень і методів. За допомогою вправ на передбачення змісту аудіотексту чи його фінальної частини «активізується роль студента у процесі навчання, викликається його інтерес до матеріалу та оптимізується формування мовної компетенції»⁴⁹.

Якщо ж зважити усю систему вправ підручника, то операційних та діяльнісних буде порівну. Цікаво вводять авторки підручника діяльнісні рецептивно-продуктивні вправи, подаючи запитання до тексту одразу з інструкцією до виконання вправи. Таким чином, підштовхуючи студента на ключові моменти аудіотексту.

Такі запитання, а також зорові опори, що передують аудіотексту, часто допомагають студентам передбачити його зміст. Зорова опора не завжди є присутньою у вправах підручника, а радше зникає до кінця підручника. Проте, підказки про кількість учасників мовлення або тему аудіотексту можна віднайти в інструкціях до вправи.

Скільки разів звучатиме аудіозапис вирішує, зважаючи на рівень групи та складність завдання, вирішує викладач. Аудіотексти передбачають моно- та діалогічне мовлення, природний темп мовлення та додаткові паралінгвістичні аудіоеlementи.

Враховуючи той факт, що підручник був створений для роботи в аудиторіях, він містить комунікативні вправи на аудіювання, що передбачають роботу в групах.

⁴⁹ Буряк. *Методика створення сучасного підручника з української мови як іноземної (на прикладі нового навчально-методичного комплексу «Яблуко»)*. 46;

Студенти повинні прослухати аудіотекст, обговорити його, а тоді колективно дати відповідь.

Формати завдань на аудіювання є найрізноманітнішими, тому вони не тільки не набридають студентом, але постійно сприяють розвитку їхніх різних як вмінь, так і навичок.

У кінці підручника середнього рівня подається частина «Аудіо». Це графічне відтворення аудіотекстів до вправ у підручнику, яке можна використовувати, як під час прослуховування матеріалу (наприклад, у групах нижчого рівня), так і після нього для більш детальної роботи над текстом.

3.2. Опис пропонованої збірки тестових завдань

Збірник тестових завдань стане частиною навчально-методичного комплексу середнього рівня з української як іноземної «Яблуко». Складений за єдиною програмою, як і інші книги комплексу він вміщує 12 тестів. Кожен тест відповідає не лише темі уроку, але є побудованим з урахуванням лексичного та граматичного матеріалу, який розглядається в процесі навчання.

Завдяки такій всеохопності можливим стає контроль роботи студентів, який є обов'язковою частиною навчання. Зі збірником перевірка опанованих знань, а також сформованих навичок та вмінь, може здійснюватися викладачем для поточного контролю або студентом для самоконтролю. Ба більше, систематичний контроль має на меті допомогти викладачеві отримати зворотний зв'язок від студентів та за потреби скорегувати подальший навчальний процес.

Розміщені у збірнику тести повинні бути чітко стандартизованими, адже як і інші книги та матеріали цього навчального комплексу мають відповідати вище згаданим Стандартизованим вимогам та Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти. Відтак збірник тестів стане в пригоді майбутнім претендентам на

здобуття середнього рівня володіння українською як іноземною на офіційному сертифікаційному іспиті.

Кожен із 12 тестів (відповідно до кількості уроків) вміщуватиме перевірку чотирьох видів мовленнєвої діяльності, однією з яких є аудіювання. Зокрема ця частина тесту завжди складатиметься з інструкції, що передуватиме аудіюванню, самого аудіотексту та двома вправами після тексту. Якщо це методично передбачено, то може бути надано зорову опору.

Інструкція перед аудіюванням повинна бути чіткою та лаконічною, адже під час аудіювання студенти повинні зосередити всю свою увагу саме на ньому. Окрім того, що саме потрібно робити студентіві, в інструкції може бути також вказана тема аудіотексту або кількість його учасників.

Зазвичай зорова опора буде розміщеною після інструкції на початкових тестах, але упродовж курсу візуальної опори студенти позбавлятимуться.

Наступною складовою є сам аудіотекст. Типово для навчального комплексу «Яблуко» він лунатиме з аудіозапису. Аудіотекст буде проговорений з природною швидкістю, у хороших акустичних умовах, з невеликою кількістю перешкод (шуму). Аудіотекст звучатиме два рази.

Самі аудіотексти графічно «відтвореними» на сторінці із завданнями тесту не будуть. Аудіотексти представлятимуть монологічне та діалогічне мовлення. Їхній об'єм та тривалість постійно зростатимуть, що зумовлено принципом ускладнення навчального комплексу.

Щодо наповнення аудіотекстів, то зрозуміло, що не доцільним є подання у них зовсім нового лексичного матеріалу. Навпаки, вони повинні перевіряти вже здобутті знання студентів. Хоча відсоток нових слів все ж має своє місце в аудіотекстах.

Варто зауважити, що аудіотексти тестів відповідають лексичним темам та граматичному матеріалу, що висвітлені у підручнику у відповідних розділах. До

прикладу, перший урок підручника має назву «Будні і свята». Він охоплює такі лексичні теми: відпочинок, розваги, традиції, свята, обслуговування, вподобання, вільний час, щоденні обов'язки, культура та т. і. На аудіозаписі до першого тесту збірника можна почути діалог працівника фітнес-центру зі клієнткою. Аудіотекст наповнений лексикою з вищезгаданих тем цього уроку та опанованою на нижчих рівнях навчальних комплексів «Яблуко». Загалом він містить 273 слова і є найменшим у збірнику. В аудіотексті наявні фрази погодження, незгоди, а також фрази для висловлення вподобань, засвоєння яких передбачене після проходження цього уроку підручника. Аудіотекст містить чимало дієслів теперішнього часу, часом із чергуванням приголосних, що слугують відповідним до першого уроку граматичним наповненням. Присутні в аудіотексті необов'язкові до вивчення, але побіжно згадані лексичні та граматичні одиниці. Вони слугують умовними мотиваторами подальшого вивчення мови для студентів.

Розподіл тем у наступних частинах «Аудіювання» тестів:

– Другий аудіотекст (291 слово) – висловлювання про отримання та дарування подарунків. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: подарунки, свято, матеріали, культура, суспільне життя і т. і. Основна граматична тема – це іменники (істоти та неістоти) у знахідному відмінку.

– Третій аудіотекст (288 слова) – висловлювання про залежність від покупок, іншими словами, шопполізм. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: магазини, купівля, обслуговування, сімейне життя, опис особистості й т. і. Основна граматична тема – це іменники та прикметники у родовому відмінку.

– Четвертий аудіотекст (367 слова) – висловлювання про історію української писемності та мови, наповнений великою кількістю дат. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: захоплення, історія, події, історичні постаті, місяці, дати, навчання і т. і. Основні граматичні теми – це порядкові числівники й іменники в орудному відмінку.

– П'ятий аудіотекст (532 слова) – діалог друзів про подорож та планування зустрічі. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: місто, розташування, години, дні тижня, зустріч, вільний час, суспільне життя, обслуговування і т. і. Основні граматичні теми – це порядкові числівники, прийменники місця, іменники та прикметники у родовому, орудному та місцевому відмінках.

– Шостий аудіотекст (467 слів) – висловлювання про зацікавлення до роботи, іншими словами, мотивацію. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: настрої, історія, дослідження (дії та результати), суспільне життя, опис особистості й т. і. В аудіотексті також зосереджується увага на словах частотності, а також реченнях зі сполучним словом «коли». Основна граматична тема – це форми недоконаного та доконаного видів дієслів.

– Сьомий аудіотекст (510 слів) – висловлювання про світ у майбутньому. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: наука, техніка, технології, події, суспільне життя, обслуговування, погода, економіка, дім, здоров'я і т. і. Основні граматичні теми – це форми недоконаного та доконаного видів дієслів.

– Восьмий аудіотекст (368 слів) – висловлювання-репортаж про українську пустелю. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: розташування, природа, погода, клімат, відчуття, подорож і т. і. Основна граматична тема – це ступені порівняння прикметників і прислівників.

– Дев'ятий аудіотекст (670 слів) – діалог ведучого радіопроеграми та мандрівника. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: транспорт, подорож, розташування, природа, місто, країна, робота, обслуговування, опис особистості й т. і. Основна граматична тема – це дієслова руху (з префіксами).

– Десятий аудіотекст (440 слів) – висловлювання правил етикету у театрі. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: дозвіл та заборона, театр, мистецтво, культура, суспільне життя, опис особистості й т. і. Основні граматичні теми – це потреба, дозвіл, заборона, а також іменники та прикметники у давальному відмінку.

– Одинадцятий аудіотекст (571 слово) – висловлювання про економію природних ресурсів вдома. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: екологія, дім, техніка, економіка, обслуговування, культура, природа і т. і. Основні граматичні теми – умовний спосіб дієслів, а тому в аудіотексті зосереджується увага на реченнях з підрядними сполучниками «якщо» та «щоб».

– Дванадцятий аудіотекст (634 слова) – діалог радіоведучого та викладачки про розвиток умінь та навичок аудіювання. Лексичні одиниці аудіотексту із тем: навчання, поради, суспільне життя, культура, опис особистості й т. і. Основні граматичні теми – наказовий спосіб 2 особи однини та множини. В аудіотексті також зосереджується увага на частках «хай» та «нехай».

До частини «Аудіювання» кожного тесту збірника увійшли по дві вправи різних типів. Передбачено, що всі вони виконуватимуться індивідуально, тому про колективне обговорення аудіотексту не може йтися. Вони підпорядковані тому ж принципу ускладнення поступово змінюватимуться від перевірки компетенції на рівні фрази до контролю на рівні тексту. Через це вправи початкових тестів будуть одна операційною, а інша діяльнісною. Тобто одна перевіряти «техніку» аудіювання, а інша розуміння самого аудіотексту.

До прикладу перша вправа після першого аудіотексту належить до операційних. Вона містить чотири речення із пропусками. Три з них чітко копіюють речення з аудіотексту. Тоді завданням студента є точно почути, яким словом потрібно заповнити пропуск. Таке копіювання речення є методично допустимим, адже це початковий урок навчального курсу і достеменно невідомо, якими саме знаннями володіє студент.

Такий вид вправ буде постійно ускладнюватися. Часом, вони будуть зникати, таким чином даючи можливість застосувати більше діяльнісних вправ. Відтак друга вправа сьомого тесту містить 6 речень. Завдання студента полягає у тому, щоб ствердити зазначене речення (обравши відповідь – «а) Так»),

заперечити його (відповідь – «б) Ні», позначити речення про, яке не йшлося у тексті («в) Невідомо з тексту»).

Все ж таки частіше студент зустрічатиметься із діяльними рецептивними вправами, які перевірятимуть аудіативні вміння студента, тобто належатимуть до другої підсистеми вправ. Вони будуть спрямованими як на контроль загальної (зміст, мета та деталі) і практичної (функції мовлення та намір його учасників) перевірки розуміння аудіотексту.

Прикладом такої вправи є друга вправа дев'ятого уроку. Завданням студента є встановити відповідність між початком та закінченням восьми речень. Щоб обрати правильну відповідь, студентові слід чітко зрозуміти зміст аудіотексту. Без такого розуміння студент може хибно поєднати частини речень, базуючись лише на граматиці української мови. Іншим прикладом є перша вправа дванадцятого уроку, яка складається із 8 речень та тільки двох варіантів відповідей: Правда і Неправда. Отже, у вправі студент повинен або ствердити, або заперечити подане речення, зокрема щодо позиції учасників мовлення.

Крім того, у тестах переважають формати вправи із множинним вибором. Однак, завдяки своїй різноплановості дадуть змогу перевірити різні навички та вміння студентів. Збірник тестів містить кілька видів вправ з множинним вибором:

– Правда / Неправда. Завдання: вибрати одну відповідь із запропонованих варіантів. Варіанти відповідей: «Правда» – ствердна відповідь, «Неправда» – заперечна відповідь. Приклад зі збірника: Урок 1, вправа 2.

– Правда / Неправда / Невідомо з тексту. Завдання: вибрати одну відповідь із запропонованих варіантів. Варіанти відповідей: «Правда» – ствердна відповідь, «Неправда» – заперечна відповідь, «Невідомо з тексту» – позначення речень, про які не йшлося в аудіотексті. Приклад зі збірника: Урок 7, вправа 2.

– А-Г. Завдання: вибрати одну відповідь із запропонованих варіантів. Приклад зі збірника: Урок 5, вправа 2.

– А-Є. Завдання: вибрати три відповіді із запропонованих варіантів. Приклад зі збірника: Урок 12, вправа 2.

– Встановлення відповідностей. Завдання: встановити відповідності між списком тверджень та переліком можливих відповідей. Приклад зі збірника: Урок 3, вправа 2.

– Встановлення послідовності. Завдання: встановити послідовність тверджень. Приклад зі збірника: Урок 9, вправа 1.

– Класифікація. Завдання: класифікувати твердження за кількома критеріями. Приклад зі збірника: Урок 5, вправа 1.

– Зайва відповідь. Завдання: із запропонованих варіантів вибрати одну відповідь, яка з логічних причин, висловлених в тексті, є зайвою. Приклад зі збірника: Урок 2, вправа 1.

У збірнику також є вправа подана у формі нотаток, котрі потрібно заповнити відповідним словом або словами з аудіотексту. У ній варіанти відповідей не подані. Приклад вправи з відкритими відповідями: Урок 8, вправа 1.

Отже, тести для компетенції аудіювання подані у додатку 1 цієї бакалаврської роботи слугуватимуть не тільки як контрольні до навчального комплексу «Яблуко» середнього рівня, але й допоможуть претендентам краще підготуватися до сертифікаційного іспиту з української як іноземної.

ВИСНОВКИ

Бакалаврська робота досліджує систему формування компетентності в аудіюванні в процесі навчання української мови як іноземної. У роботі визначено поняття «аудіювання» як рецептивного виду мовленнєвої діяльності, що полягає у слуховому сприйнятті аудіотексту та розумінні поданої в ньому інформації. Зокрема, окреслено його види (навчальне та комунікативне), способи (глобальний, детальний та критичний) та можливі функції (пізнавальна, регулятивна, естетична, функція реагування). На основі перелічених вище параметрів аудіювання можна краще визначити його ціль, що необхідна для розробки збірника тестів.

Також присвячено увагу дослідженню аудіативних навичок та вмінь, котрі необхідні для аудіювання різних стилів мовлення. На основі моделі навчальної діяльності виділено кілька головних умінь: орієнтування в мовленнєвій ситуації, визначення структури усного повідомлення, орієнтування в змісті висловлювання, оцінка мовленнєвого повідомлення, перевірка результатів і якості сприймання почутого.

Визначено вимоги аудіативних умінь для претендентів на здобуття рівня B2 на сертифікаційному іспиті з української як іноземної. З урахуванням того, що завдання тестів повинні відповідати Стандартизованим вимогам та Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти, подано детальний аналіз збірників тестів англомовних видань.

У роботі досліджено етапи формування аудіативних навичок та вмінь через застосування вправ у навчальному процесі. Охарактеризовано вправи за різними категоріями: діяльнісні та операційні, комунікативні та некомунікативні, різні види рецептивних вправ та інші. Крім того, зосереджено увагу на вимогах до самих аудіотекстів, що вміщені у збірниках. Проаналізовано типи та формати вправ у збірниках тестів для підготовки до сертифікаційних іспитів.

На основі усіх вище перелічених ключових аспектів компетенції аудіювання створено збірник тестів, який може бути використано студентами, що опановують українську за навчальним комплексом «Яблуко» з української як іноземної середнього рівня. Як і інші книги комплексу він організований за темами навчальної програми. До кожної теми подано інструкції для виконання завдання, скрипт аудіотексту та тестові вправи. Навчальний матеріал логічно та послідовно розміщено в аудіотекстах. Завдання частини «Аудіювання» у збірнику тестів поступово стають важчими: збільшуються об'єми аудіотекстів та кількість учасників мовлення, ускладнюються структура текстів, мовлення учасників та додаються аудіоелементи й т. д. Перевірити компетентність студентів в аудіюванні можна завдяки поданим вправам різних форматів та типів.

Збірник тестів виконує одразу кілька функцій. Він слугуватиме не тільки як поточний контроль на певному етапі навчального процесу, але й допомагатиме претендентам краще підготуватися до сертифікаційного іспиту з української як іноземної.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРА

1. Олександра Антонів. *«Яблука доспіли, яблука червоні...», або ще один здобуток для навчання іноземців української* // Теорія і практика викладання української мови як іноземної 11 (2015);
2. Оксана Бігич. *Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні* // Іноземні мови 2 (2012);
3. Оксана Бігич, Наталія Бориско, Ганна Борецька та ін. *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів*. Київ 2013;
4. Мар'яна Бурак. *Методика створення сучасного підручника з української мови як іноземної (на прикладі нового навчально-методичного комплексу «Яблуко»)* // Теорія і практика викладання української мови як іноземної 11 (2015);
5. Світлана Болсун. *Ідеальний образ вихованого педагога* // Науково-методичний журнал «Шлях освіти» 2 (2013);
6. Ія Валуєва. *Сучасні аспекти навчання аудіювання майбутніх учителів початкової школи* // Педагогічні науки 67 т. 1 (2015);
7. Микола Головань. *Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять* // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології 8 (2011);
8. Микола Головань. *Компетенція та компетентність: досвід теорії, теорія досвіду* // Вища освіта України 3 (2008);
9. Наталія Драб. *Комплекс вправ для навчання іншомовного професійно спрямованого монологічного мовлення студентів-економістів* // Іноземні мови 1 (2002);

10. Н. В. Елухина, М. Г. Каспарова. *Подготовка учебного текста для аудирования // Иностранные языки в школе* 2 (1974);
11. Ірина Зозуля. *Державний стандарт з української мови як іноземної //* Матеріали XLIX науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ. Вінниця 2020;
12. Л. І. Князева. *Аудіювання при вивченні іноземних мов // Педагогічний вісник* 3 (1998);
13. *Формирование у студентов умений и навыков устной речи, чтения и письма на иностранном языке: учеб. пособие /* відп. ред. Л. Л. Ковтун, Л. М. Архипенко, Н. Г. Ананьева, Т. И. Колобова. Ростов-на-Дону 1978;
14. З. А. Кочкина. *Аудирование: что это такое? // Иностранные языки в школе* 5 (1964);
15. Алексей Леонтьев. *Язык, речь, речевая деятельность: монография.* Москва 1969;
16. Світлана Лук'янчук, Марина Комогорова. *Система вправ із використанням інтерактивних методів навчання як засіб удосконалення навичок іншомовного мовлення молодших школярів // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених* 32 т. 2 (2020);
17. Данута Мазурик, Олександра Антонів, Олена Синчак, Галина Бойко. *Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною А1-С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник.* Київ 2020;
18. Данута Мазурик. *Державний стандарт з української мови для іноземців як засіб уніфікації навчальних вимог і результатів // Теорія і практика викладання української мови як іноземної* 12 (2016);
19. Софія Ніколаєва. *Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу в середніх навчальних закладах.* Київ – 1996;

20. Тетяна Олійник, Зінаїда Підручна. *До проблеми систематизації вправ для навчання студентів аудіюванню* // Науковий альманах «Studia methodologica» 32 (2011);
21. Ніна Станкевич. *Види мовленнєвої діяльності в аспекті лінгводидактики* // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. 2 (2007);
22. В. А. Федчик. *Психологічна основа понять «мовленнєва навичка» і «мовленнєве уміння»*. // Назва з екрана (www.rusnauka.com);
23. Михайло Фіцула. *Педагогіка*: навч. посіб. Київ 2009;
24. Світлана Цінько. *Розвиток у п'ятикласників умінь аудіювання на уроках української мови*: дис. ... канд.пед.наук / Київ 2000;
25. Ирина Щукина. *Интернет в обучении аудированию на уроках английского языка* // Материалы Международной научно-практической конференции для преподавателей английского языка (2013);
26. І. В. Якуб'як. *Система вправ для розвитку вмінь аудіювання як виду мовленнєвої діяльності (діяльнісні вправи)* // Назва з екрана (www.rusnauka.com);
27. Pauline Cullen, Amanda French, Vanessa Jakeman. *The Official Cambridge Guide to IELTS: Student's Book with Answers with DVD-ROM*. Cambridge 2014;
28. Bruce Rogers, Nick Kenny. *The complete guide to IELTS: Student's Book*. 2016;
29. Educational Testing Service. *The Official Guide to the TOEFL Test*. McGraw Hill: 2018.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Компетенція аудіювання у тестах з української мови як іноземної підручника «Яблуко» на рівні B2

Урок 1

**Послухайте діалог працівника фітнес-центру з клієнткою два рази.
Виконайте вправи до тексту.**

Скрипт (285 слова)

Адміністратор: Доброго дня! Ласкаво просимо до нашого фітнес-центру.
Чим я можу допомогти?

Клієнтка: Доброго дня! Я давно мрію займатися спортом. Чи можна
zareєструватися у Вашому фітнес-центрі?

Адміністратор: Чудово! Обов'язково реєструйтеся. Реєстрація –
безкоштовна, але за відвідування потрібно платити щомісяця. У нашому фітнес-
центрі найнижча в місті ціна.

Клієнтка: Вибачте, платити щомісяця ... Що Ви маєте на увазі?

Адміністратор: У деяких фітнес-центрах клієнти платять за цілий рік занять
спортом. У нашому фітнес-центрі такого немає. Ви платите тільки за один місяць
занять.

Клієнтка: Ясно. А коли працює фітнес-центр?

Адміністратор: У будні ми відкриваємося о 7 ранку та закриваємось об 11
вечора.

Клієнтка: Зрозуміло. Чи можу я займатися спортом у суботу?

Адміністратор: На жаль, на вихідних фітнес-центр не працює. Не багато людей хочуть займатися спортом на вихідних.

Клієнтка: Справді? Це може бути проблемою, бо в будні я працюю. Я сиджу за комп'ютером на роботі увесь день.

Адміністратор: Ми знаємо, як Вам допомогти. По-перше, фітнес-центр відкривається дуже рано, а закривається дуже пізно. Тому Ви обираєте зручний час для занять спортом. По-друге, Ви проводите час у фітнес-центрі ефективно. На перших заняттях ми знайомимо Вас із тренером. Протягом першого місяця тренер планує Ваші заняття та розказує, як робити вправи. Також Ви кілька разів зустрічаєтеся з тренером, щоб поспілкуватися про здорову їжу. Наприклад, дізнатися, чим найкраще снідати.

Клієнтка: Перепрошую, чи потрібно за це додатково платити?

Адміністратор: Послуги тренера входять у ціну тільки протягом одного місяця. За наступні заняття з тренером потрібно платити додатково. Маєте ще запитання?

Клієнтка: Хмм, так. Чому я маю займатися спортом саме у Вашому фітнес-центрі?

Адміністратор: Що? Вам не подобається низька ціна та послуги тренера? Слухайте, завтра у нашому фітнес-центрі відбудеться безкоштовне заняття для всіх охочих. Запрошуємо Вас також! Ви зможете поспілкуватися з нашими клієнтами, познайомитися із нашими тренерами, оцінити наш фітнес-центр. Це точно Вас переконає.

Клієнтка: Безкоштовне перше заняття!? Дуже дякую. Тоді до завтра!

Адміністратор: До зустрічі!

Вправа 1. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Клієнти фітнес-центру платять за заняття спортом

а) щотижня

б) щомісяця

в) два рази в місяць

г) щороку

2. ... фітнес-центр не працює.

а) У будні дні

б) На вихідних

в) Щодня

г) Щовечора

3. Фітнес-центр

а) відкривається дуже пізно і закривається дуже пізно

б) відкривається вранці і закривається в обід

в) відкривається дуже рано і закривається дуже рано

г) відкривається дуже рано і закривається дуже пізно

4. Послуги тренера входять у ціну тільки протягом

а) одного місяця

б) двох місяців

в) одного заняття

г) одного року

Вправа 2. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Клієнтка тільки не давно вирішила ходити у фітнес-центр.

а) Правда

б) Неправда

2. У фітнес-центрі найнижча ціна в місті.

а) Правда

б) Неправда

3. Адміністратор каже, що за реєстрацію клієнтки фітнес-центру потрібно платити.

а) Правда

б) Неправда

4. Тренер також дає поради щодо їжі.

а) Правда

б) Неправда

5. В кінці розмови дівчина не впевнена, що хоче займатися у цьому фітнес-центрі.

а) Правда

б) Неправда

6. Адміністратор пропонує клієнтці безкоштовне перше заняття.

а) Правда

б) Неправда

Урок 2

Послухайте поради щодо подарунків два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (300 слово)

Нещодавно вчені провели дослідження. Воно показує, що найбільш невдалим подарунком вважаються канцелярські товари. Далі йде побутова електронна техніка – мікрохвильова піч і тостер. Їжа та кухонні прилади також у списку 5 невдалих подарунків. А більшість людей стверджують, що хоча б раз в житті їм дарували непотрібні або неприємні речі.

Ідете на вечірку і досі не знаєте, що подарувати? Раді Вас повідомити про кілька основних принципів вибору подарунка.

Гарною ідеєю є дарувати емоції. Іменинник отримає приємні або навіть екстремальні емоції, якщо відвідає пляж у Єгипет, стрибне із парашутом, позаймається з тренером у фітнес-центрі тощо. Ще варіант – квиток на концерт, в театр чи кіно. Зрештою, можна подарувати сертифікат, а що саме людина на нього придбає – це вже її справа.

Хочете отримати конкретну та необхідну Вам річ, складіть список бажань. Таким чином Ви попередите усіх гостей про те, що Ви хочете. Думаєте, який корисний подарунок необхідний Вашому другу? Напередодні його святкування Ви можете запитати його: “Що ти хочеш, але не можеш купити сам?”

І, нарешті, тварини – це не подарунок. Не прийнято дарувати кошеня, цуценя, рибку без згоди іменинника. Якщо в іменинника алергія на котів, він буде змушеним відмовитися від Вашого подарунка. Тварини – це велика відповідальність!

Продовжити задоволення від отримання подарунка допоможе красиве пакування. Не лінуйтеся пакувати подарунки у папір, красиву коробку чи гарний пакет.

Любителі довкілля можуть запакувати подарунок екологічно: в газету чи тканину. Упакування з таких матеріалів буде дуже гарним, а для прикраси можна використати стрічки, старі листівки та навіть біжутерію. Прикрасити подарунки можна гілками, ягодами, сушеними апельсинами чи яблуками.

Також Ви можете додати до подарунка листівку. Листівка – це приємний бонус до подарунка. Багато людей зберігають листівки, щоб потім перечитувати їх.

Ну от і все. Бажаємо вам отримувати та дарувати подарунки, про які згадують із теплом та усмішкою ще довгі роки! І не забувайте дарувати увагу, оскільки це найкращий подарунок від щирого серця.

Вправа 1. Виберіть та позначте зайву відповідь.

1. Список 5 невдалих подарунків містить

канцелярські товари	їжу	побутову техніку	кухонні прилади	спорттовари
---------------------	-----	------------------	-----------------	--------------------

2. Гарними ідеями подарунку є

політ на пляж у Єгипет	біле кошения	квиток в театр	сертифікат	речі зі списку побажань
------------------------	---------------------	----------------	------------	-------------------------

3. Запакувати подарунок можна:

у скляну коробку	у папір	у тканину	у стару газету	у гарний пакет
------------------	---------	-----------	----------------	----------------

4. Для прикрас можна використати:

стрічки та біжутерію	гілки	старі листівки	краватку	сушені апельсини чи яблука
----------------------	-------	----------------	-----------------	----------------------------

Вправа 2. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Меншість людей отримували непотрібні подарунки.

а) Правда

б) Неправда

2. Краще дарувати справжні емоції ніж матеріальні речі.

а) Правда

б) Неправда

3. Якщо Ви хочете отримати певний подарунок, не забудьте додати його і список бажань.

а) Правда

б) Неправда

4. Красиве пакування допоможе створити несподіванку.

а) Правда

б) Неправда

5. Люди не зберігають листівки, бо вони їм не потрібні.

а) Правда

б) Неправда

6. Увага – не найкращий подарунок.

а) Правда

б) Неправда

Урок 3

Послухайте висловлювання про шопоголізм два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (290 слів)

Ви або ваші друзі не можуть відмовитися від купівлі нових речей кілька разів на тиждень? Вам бракує нового одягу, хоча вдома речей уже забагато? Для вас не важливо, що ви купите, але необхідно відвідати новий магазин на сусідній вулиці? Мабуть, ви залежите від покупок.

Вчені стверджують, що шопоголізм – це психологічна залежність. Вона досить сильно впливає на емоції людини. Основне правило залежної людини – зняти стрес, заспокоїтися та розслабитися за допомогою шопінгу. Замість того, щоб розв’язувати реальні життєві проблеми, шопоголік шукає задоволення в покупках. Наприклад, якщо людині бракує тепла й любові, то вона йде й купує светр, а інколи й декілька... Вона не усвідомлює, що їй потрібне тепло від стосунків із близькими людьми, які обіймуть і будуть поруч.

Нещодавнє дослідження показало, що покупки насправді можуть зменшувати відчуття смутку. Дослідники з Великої Британії попросили покупців перед торговим центром описати, як вони почуваються. Після шопінгу їх знову запитали про їхній настрій. Після відвідин торгового центру настрої майже всіх покращився.

Шопоголізм має серйозні наслідки. Шопоголікам не вистачає грошей, тому вони продають майно, або роблять крадіжки в магазинах. Відбуваються крадіжки грошей у родичів, з’являються постійні сімейні конфлікти, депресія тощо.

Ще у 1986 році в чиказькій газеті виданій напередодні Різдва, писало, що все помітнішою стає тенденція вимірювати своє життя розмірами сумок з покупками та лікувати свої психічні хвороби за допомогою шопінгу.

У 2013 році дослідники порахували, що жінки схильні купувати речі заради відчуття радості частіше, ніж чоловіки. Також дослідники вважають, що жінки найчастіше купують одяг, тоді як чоловіки – їжу.

Для того, щоб позбутися цієї залежності, необхідно дотримуватися кількох повсякденних правил: купувати речі, якщо вони дійсно необхідні; складати список необхідних речей; знижки та акції не є причинами купувати речі; розраховуватися готівкою; вести список витрат тощо. Альтернативою шопінгу також можна вважати розглядання вітрин. Таким чином можна тішитися без витрат.

Вправа 1. Виберіть та позначте зайву відповідь.

1. Шопоголізм виникає через ...

проблеми на роботі	проблеми у сім'ї	нестачу речей	стрес	депресію
--------------------	------------------	----------------------	-------	----------

2. Шопоголік купує ...

потрібні речі	непотрібні речі	речі кілька разів на день	речі кілька разів на тиждень	речі, бо це дає йому відчуття радості
----------------------	-----------------	---------------------------	------------------------------	---------------------------------------

3. Негативними результатами шопоголізму є ...

продаж квартири	депресія	крадіжки грошей та речей	відчуття радості	конфлікти у сім'ї
-----------------	----------	--------------------------	-------------------------	-------------------

4. Боротьба з шопоголізмом:

купуйте потрібні речі	не купуйте речі через знижку	тіштеся без витрат	складайте список речей	розраховуйтеся карткою
-----------------------	------------------------------	--------------------	------------------------	-------------------------------

Вправа 2. З'єднайте частини речень. Відповіді впишіть в таблицю.

● Шопоголізм – це психологічна залежність, що ...	4
● Шопоголік не розв'язує проблеми, але ...	1
● Дослідження британських вчених довели, що ...	2
● Тенденція тішити себе покупками ...	6

● Жінки купують багато одягу, натомість ...	3
● Позбутися залежності можна за допомогою ...	5

1. ... обирає отримати задоволення.
2. ... після шопінгу у більшості людей покращується настрій.
3. ... чоловіки надають перевагу харчовим продуктам.
4. ... сильно впливає на емоції людини.
5. ... чіткого контролю за покупками та витратами.
6. ... є помітною протягом 50 останніх років.

Урок 4

Послухайте висловлювання про історію української писемності та мови два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (354 слова)

А чи знаєте ви, що українська мова є однією із 30 найпоширеніших мов світу за кількістю носіїв? Загалом нею розмовляють більше ніж 40 млн осіб як в Україні, так і за її межами!

Більшість європейських мов і українська також належить до індоєвропейської мовної сім'ї, котра виникла 5-6 тис. років тому. Тоді з 3 тис. до н.е до VI століття н. е. через релігійні та місцеві фактори розвивається праслов'янська мова, а пізніше у VI-IX століттях – протоукраїнська. Вчені наголошують, що в ній вже можна впіймати основні риси української мови, як от специфічний звук «И».

Сучасна українська абетка складається з 33 літер. Вона розвивається на основі кирилиці. Літери кирилиці мають інший вигляд ніж латинські. Дослідники прийшли до думки, що творцями кирилиці були Кирило та Меодій. Кирилиця стала популярною писемністю у Київській Русі після хрещення, яке відбулося у 988 році. Однак, тексти договорів із греками у 911 та 944 роках, а також знайдені

Євангелія і Псалтиря, які датуються 860-861 роками, підтверджують те, що писемність на території України поширюється раніше.

Протягом XIV-XVIII століть розвивається староукраїнська мова. Близько 550 років тому житель Кракова, Швайпольт Фіоль, познайомився з численною спільнотою українців. Спільнота просила друкаря видати книги їхньою рідною мовою. Чоловік виконав свій обов'язок та став всесвітньо відомим засновником книгодрукування кирилицею у 1491 році. Першим друкарем на території України був Іван Федорович. Він видав книгу у Львові у 1574 році.

Нова українська літературна мова з'явилася в кінці XVIII століття. Першим твором написаним цією мовою вважається «Енеїда» Івана Котляревського. Остаточо закріпив українську розмовну мову у своїх творах поет Тарас Шевченко.

Попри заборони інших держав, українська мова збереглась. Після проголошення незалежності України українська мова отримала статус державної. У другій половині 90-х років президент України видав указ про проголошення 9 листопада - Днем української писемності та мови.

У День української писемності та мови, що святкують 9 листопада, серед знавців української мови влаштовують змагання. З 2000 року в цей день у прямому ефірі «Українського радіо» можна почути диктант. Його метою є об'єднати людей навколо мови. З кожним роком кількість учасників збільшується. Диктант із задоволенням пишуть молодь та старше покоління, активні школярі та успішні політики та багато інших. Навіть іноземці, які володіють українською мовою, можуть писати його.

Вправа 1. Встановіть послідовність подій згаданих у тексті. Відповіді впишіть в таблицю.

● Розвивається протоукраїнська мова, в котрій були основні риси сучасної української.	3
---	----------

<ul style="list-style-type: none"> ● Кілька тисяч років тому виникає індоєвропейська мовна сім'я. 	1
<ul style="list-style-type: none"> ● У другій половині 90-х років українська мова отримує статус офіційної. 	7
<ul style="list-style-type: none"> ● 9 листопада відбувається змагання, переможці якого отримують нагороди. 	6
<ul style="list-style-type: none"> ● Близько XV століття видається кілька кирилических книг. 	5
<ul style="list-style-type: none"> ● З 2000 року українці святкують День української писемності та мови. 	8
<ul style="list-style-type: none"> ● Розвивається праслов'янська мова. 	2
<ul style="list-style-type: none"> ● Після хрещення Київської Русі поширюється використання кирилическої писемності. 	4

Вправа 2. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

- Українська мова є однією із 30 найстаріших мов світу.
 - Правда
 - Неправда**
- Творцями українського письменства були Кирило та Мефодій.
 - Правда**
 - Неправда
- Українська мова мала статус офіційної в Київській Русі.
 - Правда
 - Неправда**

4. Першим кириличну книгу видав друкар з Польщі.

а) Правда

б) Неправда

5. Іноземці можуть брати участь у змаганнях з української мови.

а) Правда

б) Неправда

6. Кількість учасників Всеукраїнського диктанту збільшується.

а) Правда

б) Неправда

Урок 5

Послухайте телефонну розмову друзів два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (516 слів)

Софія: Алло. Це Назар?

Назар: Алло! Так, Софія. Це я. Як твої справи?

Софія: Та, нічого особливого. Зачекай хвилинку, я ж не телефоную закордон, так? Ти вже повернувся, правда?

Назар: Ахах ... Софійко, ти мене розсмішила. Звичайно, що ні. Я повернувся ще два дні тому. Не хвилюйся, ми зараз в одній країні.

Софія: Фух ... Тоді, я можу бути спокійною. Як твоя поїздка?

Назар: Так! Нарешті я побував у Канаді. Я перебував кілька днів у Торонто. Я домовився за квартиру, розташовану на заході міста, хоча мої друзі розказували багато поганих історій про оренду квартири.

Софія: Так, це правда. Минулого року я і моя подруга орендували квартиру у Будапешті. І що ти думаєш? Квартира була гіршою, ніж на фото. Вона була аж на останньому дванадцятому поверсі. Ми жили майже на даху цієї старовинної будівлі, у котрій не було ліфта. Лише сходи! Однак, захід сонця з балкона був незабутнім. Напевно, ця краса входила у вартість оренди, бо вона була дуже високою.

Назар: Тому я дуже довго шукав квартиру та перевіряв усі фото. Коли я прилетів, я не міг знайти правильну адресу. Моя квартира була у будинку, що розташований навпроти ботанічного саду. Однак, я не міг знайти його! Жодного вказівника! Щоправда, люди зрозуміли, що я загубився та допомогли мені знайти дорогу. Коли я потрапив у квартиру, мене чекала несподіванка! Затишні апартаменти з великими вікнами від підлоги аж до стелі та неймовірним краєвидом на місто. Я бачив парк й озеро, куполи храмів та хмарочоси у центрі міста просто з вікна моєї спальні.

Софія: Звучить круто. А як сусіди? Одного разу, коли ми відпочивали в Барселоні, у нас було дуже голосно у квартирі. Пам'ятаю, що у сусідів, які жили справа від нас, відбувалися ремонтні роботи. Добре, що більшість часу ми проводили на піщаному пляжі. Тобі пощастило із сусідами?

Назар: Так, сусіди та мешканці міста виявилися дружніми. Торонто - велике та сучасне місто. Я приєднався до групи туристів і відвідав багато музеїв та виставок. Потрапив навіть у театр. На одному проспекті відбувався ярмарок, там я нарешті скуштував кленовий сироп. У Торонто дуже чисті тротуари та газони, а також там багато парків. Я однозначно рекомендую тобі відвідати Канаду.

Софія: Цікаво. Я завжди мріяла полетіти у Канаду. Чи холодно там? Яка погода у Торонто?

Назар: Я подорожував у листопаді, тому було досить холодно. Одного дня температура була нижче нуля. Моя тітка, котра живе у Ванкувері, казала мені, що

в січні та лютому температура може опуститися до 40 градусів за Цельсієм нижче нуля.

Софія: Ой, перестань! Мені вже холодно! А як справи у твоєї тітки? Ти зустрічався з нею?

Назар: У неї все чудово. Вона нещодавно переїхала у новий котедж. Тепер вона живе за містом. Довкола котеджу чиста та спокійна природа. На подвір'ї її котеджу навіть є струмок.

Софія: Я просто мрію побачити фото з твоєї подорожі. Чи могли б ми зустрітися найближчим часом?

Назар: Так, це чудова ідея. Я вільний завтра увечері. Ми можемо повечеряти в маленькому японському ресторані. Він розташований недалеко від Львівської ратуші на розі вулиць Руської та Сербської. Я забронюю нам стіл на шосту годину.

Софія: Гарзд! Тоді зустрінемося біля входу у ратушу? Чекатиму тебе на місці зустрічі за п'ять хвилин шоста.

Назар: Краще зустріньмося п'ятнадцять хвилин до шостої, щоб не запізнюватися!

Софія: Добре, тоді побачимось у суботу!

Назар: До зустрічі!

Вправа 1. З'єднайте частини речень. Відповіді впишіть в таблицю.

Квартира у Торонто ...	Квартира у Будапешті ...	Квартира у Барселоні ...	Котедж у Ванкувері ...
4, 2, 7	1, 6, 9	8, 12, 11	3, 5, 10

1. розташована у старовинному будинку.
2. є дуже затишною та світлою.

3. розташована серед парку.
4. розташована на заході міста.
5. має струмок на подвір'ї.
6. розташована на дванадцятому поверсі.
7. була несподівано красивою.
8. розташована недалеко від пляжу.
9. дуже дорога.
10. є новим.
11. не є спокійною.
12. розташована поруч із квартирою, де відбуваються ремонтні роботи.

Вправа 2. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Софії здається, що квартира у Будапешті була дорогою через те, що ...
а) у будинку був ліфт.

б) з балкона відкривався незабутній краєвид.

- в) можна було вилізти на дах.
- г) вікна були від підлоги до стелі.

2. Чому Софії не сподобалась квартира у Барселоні?

- а) Бо квартира була надто тихою та спокійною.
- б) Бо у сусідів голосно плакала маленька дитина.
- в) Бо у будинку не було ліфта
- г) **Бо у сусідів відбувалися ремонтні роботи.**

3. Чому Софія каже: «Ой, перестань! Мені вже холодно!»?

- а) Назар розповідає про температуру на піщаному пляжі Барселони.
- б) **Назар розповідає про температуру у Канаді взимку.**

- в) Софія їсть холодне вершкове морозиво.
 - г) У квартирі Софії температура нижче нуля.
4. Чому Софія хоче зустрітися з Назаром?
- а) Дівчина хоче дізнатися більше про Торонто.
 - б) Дівчина хоче повечеряти у японський ресторан.
 - в) Дівчина хоче побачити фото з подорожі.**
 - г) Дівчина хоче розповісти свої історії з подорожей.
5. Місце зустрічі Софії та Назара – це ...
- а) вхід до Львівської ратуші.**
 - б) маленький японський ресторан.
 - в) проспект із ярмарком.
 - г) на розі вулиць Руської та Сербської.
6. Що спільного у Софії та Назара?
- а) Вони орендували квартиру з гарним краєвидом закордоном.**
 - б) Вони жили у котеджі серед природи.
 - в) На зустрічі вони покажуть фото зі своїх подорожей.
 - Г) Вони жили у будинку з дружніми сусідами.

Урок 6

**Послухайте висловлювання про зацікавлення до роботи два рази.
Виконайте вправи до тексту.**

Скрипт (457)

Усі ми випадково думаємо, що знаємо як викликати у людей зацікавлення до роботи. Це можна зробити за допомогою нагороди. Зробив це – отримав це. Зробив швидше за всіх – отримав більше грошей. Зробив краще за всіх – піднявся кар’єрною драбиною. Ми заохочуємо людей постійно і робимо це на роботі, в університеті, в школі та навіть вдома. Наприклад, мама дозволяє сину піти гуляти тільки після того, як він викине сміття. Однак, давати людині нагороду, щоб зацікавити, виявляється не ефективно.

Коли психологи перевіряли, чи працюють нагороди насправді, вони отримали несподівані результати. Сем Глюксберг, вчений з університету США, склав завдання, на яке відповідали учасники експерименту. Він розказав учасникам, що хоче виміряти, скільки часу потрібно учасникам для того, щоб завершити завдання. Пізніше чоловік розділив людей на дві групи. Одній групі Глюксберг сказав, що дасть 20 доларів тому, хто зробить завдання швидше за всіх. Ті, хто будуть у списку топ 25 найшвидших учасників отримають 5 доларів. Учасникам іншої групи він не давав жодної нагороди.

Можна подумати, що учасники першої групи, які могли отримати нагороду, зробили завдання швидше. Не повіриш, але дослідження показало, що вони закінчили роботу на три з половиною хвилини пізніше ніж учасники другої групи. Нагорода не допомогла їм, натомість зробила їх повільнішими. Сем Глюксберг повторював дослідження багато разів, але результат завжди був однаковим.

Тоді чому на роботі працівникам зазвичай дають грошові бонуси та нагороди? Нагорода – це чудово, коли ми хочемо, щоб працівники робили звичайну роботу. Наприклад, чистили овочі або прасували одяг. У таких ситуаціях заохочення працює. Коли ми хочемо, щоб люди виконували складну роботу, для якої обов’язково потрібна креативність або активна робота мозку, тоді нагороди не працюватимуть. Вони можуть навіть мати несподіваний результат і погіршити ефективність роботи людей.

І це ще не все. Дослідження Дена Аріелі показало, що чим більша нагорода, тим гірше учасники дослідження виконують завдання. Нагорода змушує їх так сильно працювати заради результату, що вони не думають творчо, а це дуже важливо. Щодня світ рухається вперед. Вже через кілька років роботи виконуватимуть звичайну роботу. Для людей залишаться творчі завдання, які комп'ютери ніколи не робитимуть.

Що найкраще зацікавлює працівників? Роботодавець, котрий дає працівникам свободу! Свободу працювати над проектом, в якому вони зацікавлені. Свобода змінити час та місце роботи. Вирішуєте працювати вдома? Прокидатися пізно, а натомість працювати вночі, одягати не краватку, а піжаму? Чудово. Тільки добре виконуйте свою роботу. Дослідження показали, що люди, які можуть обирати спосіб роботи, показують хороші результати.

Великі технологічні компанії розуміють потребу працівників у відпочинку, а тому вживають заходів для їх підтримки. Що б кожен відчував комфорт, вони купляють столи для настільного тенісу та пропонують працівникам пограти протягом перерви. Крім того, на їхніх територіях розташовані кафе, де можна смачно пообідати, тераси, де можна гуляти, тренажерні зали, де можна займатися спортом, та навіть масажні кабінети. У такий спосіб навіть найгірша робота перетворюється із в'язниці на місце для задоволення та натхнення.

Вправа 1. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Ми зацікавлюємо до роботи своїх працівників та своїх дітей.

а) Правда

б) Неправда

2. На основі дослідженні Глюксберга виявилось, що люди, котрим розказали про нагороду завершували завдання швидше, ніж ті, кому не казали про нагороди.

а) Правда

б) Неправда

3. Згідно з дослідженням Аріелі менша нагороди передбачає кращий результат.

а) Правда

б) Неправда

4. Згідно з дослідженням Аріелі люди були більш творчими, коли думали про досягнення мети.

а) Правда

б) Неправда

5. У майбутньому працівникам потрібно бути більш творчими.

а) Правда

б) Неправда

6. Люди завжди працюють краще, якщо починають робочий день пізно і працюють уночі.

а) Правда

б) Неправда

Вправа 2. З'єднайте частини речень. Відповіді впишіть в таблицю.

● Дослідження Глюксберга виявило, що люди швидше завершують роботу над завдання, коли ...	2
● Дослідження Аріелі виявило, що люди менш креативні, коли ...	4
● Такі самі результати, як у дослідженні Глюксберга, були	3

виявлені, коли ...	
● Винагорода працює для людей, коли ...	5
● Винагорода не працює для заохочення людей на роботі, коли ...	1
● Приклад великих технологічних компаній показує, що люди працюють краще коли ...	6

1. ... вони роблять роботу, що вимагає креативності.
2. ... їм не розповідають про винагороду.
3. ... дослідження повторювалося.
4. ... їм пропонують більшу винагороду.
5. ... вони виконують звичайне завдання.
6. ... вони можуть робити вибір щодо своєї роботи.

Урок 7

Послухайте сюжет про світ у майбутньому два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (502 слів)

Ведучий: Як часто Ви задумуєтеся, яким буде людське життя через 100 років? Рідко? Тоді приєднуйтеся до нас і Ви дізнаєтеся про майбутнє, що одного дня стане реальністю. Ми зібрали різноманітні прогнози. Також у нашій студії досвідчений учений-футуролог. Доброго дня, пане Олександрє!

Вчений: Доброго дня! Дякую за запрошення! Радий бути сьогодні із Вами.

Ведучий: Отже, прогноз номер 1: Люди керуватимуть погодою. Людство давно відстежує те, як працює погода. Вже сьогодні технології дозволяють

контролювати торнадо, викликати дощ. Тому очевидно керуватимуть погодою через планшет та за власним бажанням.

Вчений: Це цілком можливо. Однак, потрібно розуміти, що така технологія не буде дешевою і не буде використовуватися повсякденно. Метою таких технологій буде нейтралізація впливу людини на клімат. Скоріше за все, їх будуть використовувати для уникнення серйозної шкоди від природних катастроф у конкретних регіонах.

Ведучий: Отже, я не зможу встановити додаток на своєму мобільному телефоні, щоб змінювати погоду на своєму подвір'ї?

Вчений: Така розробка не буде доступною для продажу звичайним громадянам.

Ведучий: Здається, я тільки сподіватимуся снігу влітку. Передбачення щодо бізнесу: до середини цього століття у всьому світі буде прийнятою єдина електронна валюта. До прикладу, біткоїн. Ми вже користуємося електронними грошима, і ця тенденція розвиватиметься надалі. Схоже, що інші валюти поступово відійдуть на другий план.

Вчений: Думаю, Ви переоцінюєте єдину валюту. Інтернет відкриває сучасні форми обміну товарами та сервісом. Тому кількість різних типів валюти у майбутньому збільшуватиметься.

Ведучий: Зрозуміло. Очевидно, потрібно добре подумати перед тим, як поповнити свій рахунок електронними грошима. Нарешті, не менш цікавими є прогнози у сфері здоров'я.

Вчений: Щодо сфери охорони здоров'я існує багато прогнозів. Розвиток цієї сфери відбувається активно, але дуже обережно, адже помилитися та зашкодити життю людини не важко.

Ведучий: Невже це правда, що маленькі роботи лікуватимуть порушення у нашому тілі й таким чином полегшуватимуть біль?

Вчений: Так, вони повністю доглядатимуть за нашим здоров'ям. Сьогодні не існує жодного медичного наноробота, хоча розробники ретельно працюють над цим проектом. Щоб додати у свій організм роботів, важливо провести хірургічну операцію. Загалом, досягнення генної інженерії дають нам зрозуміти, що у найближчому майбутньому люди будуть підключеними до комп'ютерів.

Ведучий: Хвилинку ... Люди постійно носитимуть із собою комп'ютер?

Вчений: Ні, ні. Перевагою є те, що ця технологія повністю бездротова. Жодних дротів і зарядних пристроїв. До кінця цього століття завдяки використанню комп'ютерів мозок людей працюватиме швидше та ефективніше. За допомогою маленьких пристроїв вдасться створити людей з високим рівнем інтелекту. Досягнення у сферах генної інженерії та штучного інтелекту відкриють необмежені можливості людського розуму.

Ведучий: Цікаво. А чи зможуть комп'ютери читати людські думки?

Вчений: Щобільше! Комп'ютер не тільки читатиме думки, але і передаватиме їх іншому комп'ютеру. Зараз обмін думками здається фантастикою, але пізніше буде звичною справою. Наприклад, як зберігання думок в комп'ютерній мережі.

Ведучий: Тобто, я буду обмінюватися думками з іншими?

Вчений: У такому випадку Вам доведеться стати безсмертним. Обмін думками ще не існує.

Ведучий: Стати безсмертним!? Ніколи не померти!? Хмм ... Треба подумати, чи я готовий до цього.

Вчений: Я Вас розчарую. Спочатку безсмертя не буде доступним для всіх. Його продаватимуть багатим людям, бо коштуватиме продовження життя не дешево. Програмне забезпечення у мозку дозволить здолати смерть.

Ведучий: Дякую Вам! Сьогодні пан Олег частково поділився своїм баченням світу у майбутньому, а які ваші прогнози? Розповідайте нам у коментарях на сайті нашої програми.

Вправа 1. Встановіть послідовність передбачень згаданих у тексті. Відповіді впишіть в таблицю.

● Людство буде користуватися електронною валютою.	2
● Люди не помиратимуть.	6
● Нанороботи лікуватимуть людей.	3
● Людство керуватиме погодними умовами.	1
● Підключення до комп'ютерів розширить межі людського розуму.	4
● Людство буде обмінюватися думками.	5

Вправа 2. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Запрошеному у студію вченому подобається, що його запросили у студію.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

2. На думку вченого, у майбутньому електронні гроші будуть використовуватися.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

3. Людство керуватиме природними катастрофами, коли забажає.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

4. Зараз нанороботів часто використовують у медицині.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

5. У майбутньому стане можливим довге та вічне життя.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

6. Найкращі коментарі людей із сайту програми зачитують у наступному випуску.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

Урок 8

Послухайте сюжет про українську пустелю два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (369)

Друга найбільша пустеля Європи – Олешківські піски. Це місце, яке Ви точно відмовитеся відвідати спекотного дня. Зазвичай потоки спекотного повітря

підіймаються у небо та розганяють дощові хмари. Тому опадів тут менше, ніж у Херсоні. Навіть взимку досить тепло, сніг буває дуже рідко. Температура повітря тут може бути вищою 40 градусів за Цельсієм. У сонячний день пісок нагрівається до неймовірних 75 градусів за Цельсієм. Хочете помилуватися українською Сахарою і не зваритися? Тоді беріть із собою досить води, головний убір та сонцезахисний крем.

Звісно, у порівняння із Сахарою, Олешківські піски менші у 4000 разів. Відмінність також у тому, що офіційно Піски – це напівпустеля. Разом з тим, тут є піщані дюни, які мігрують від вітру. Їхня висота 5 м. Місцями можна виявити вищі дюни – двадцятиметрові.

У цій мальовничій пустелі можливі піщані бурі. На дотик пісок тут дуже дрібний, тобто малий та легкий. Тому навіть невеликий вітер може його підняти та утворити хмару із піску. Небезпечно мандрівникові зустрітися із такою бурею. Шум у вухах. Гострий біль в очах. Жахливий на смак пісок у роті. Складається враження, що дивовижне місце на карті зникло, а тим часом відпустка перетворилась у найжахливішу в житті. Мандрівникові залишається лише очікувати припинення цього пекла. Загалом, все як у справжній пустелі, за винятком верблюдів. Тут їх не має, зате є безліч ящірок, павуків та метеликів.

Олешківські Піски вчасно вдалося взяти під контроль. Вони перестали поширюватися та забирати у мешканців сіл подвір'я та городи. Довкола пустелі посадили приблизно 100 тисяч гектарів соснових лісів.

Відтоді Олешківські піски стали більш гостинними та зараз зацікавлюють різних людей. Хтось приїжджає на фотосесії. Інші відпочивають у наметах. Найчастіше тут звучать голосні позашляховики або квадроцикли.

Пам'ятайте, що частина Олешківських пісків – це військовий полігон, де часто відбувається навчання військових. Тому іноді Ви можете почути потужні вибухи. Пустеля точно не є нудним місцем. За часів Радянського Союзу військові

відпрацьовували тут авіанальоти. Сховані у піску несподіванки можна знайти в наші дні.

Дістатись до пустелі не складно. Вона розташована всього за 40 км від Херсону. Приїхати власним транспортом буде найкраще. Дешевше доїхати маршрутками до найближчих сіл, а далі кілька кілометрів вузькими стежками іти пішки через ліси.

Ще одна перевага. Олешківські піски знаходяться 30 км на північ від Чорного моря. Тож піщані краєвиди можна швидко змінити на прохолодну морську блакить.

Вправа 1. Доповніть речення. Впишіть у пропуски не більше 5 слів.

Офіційно Олешківські піски – це 1) ... (**напівпустеля**). Найвища температура повітря – 2) ... (**вища 40 градусів за Цельсієм**). Пустеля Сахара 3) ... (**більша**) ніж Олешківські піски. У Олешківських пісках можливі 4) ... (**піщані бурі**), адже пісок тут дрібний і навіть невеликий вітер може його підняти та утворити хмару. Попри це Олешківські піски зацікавлюють багато людей. Люди 5) ... , а також 6) ... (**роблять фото/ приїжджають на фотосесії**), (**ночують у наметах/ відпочивають у наметах**), (**їздять на позашляховиках або квадроциклах/ катаються на позашляховиках або квадроциклах/ їздять на позашляховиках/ їздять на квадроциклах/ катаються на позашляховиках/ катаються на квадроциклах**)). Відстань між Олешківськими пісками та Херсоном 7) ... (**всього за 40 км/ за 40 км**), а між пустелею та Чорним морем – 8) ... (**30 км/ 30 км на північ**).

Вправа 2. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Під час мандрівки Олешківськими пісками потрібно мати із собою
 - а) мобільний телефон, сонцезахисний крем та яблучний сік.
 - б) сонцезахисні окуляри, досить води та трембіту.

в) верблюда, акваланг та сонцезахисні окуляри.

г) головний убір, багато води та сонцезахисний крем.

2. У пустелі є багато ...

а) спокус.

б) верблюдів та

в) піщаних дюн.

г) снігу.

3. Мандрівник, який потрапив у піщану бурю не відчує ...

а) біль у ногах.

б) шум у вухах.

в) пісок у роті.

г) біль в очах.

4. Після того, як довкола Олешківських пісків посадили багато дерев, ...

а) їхня територія перестала поширюватися.

б) люди отримали можливість відпочивати у лісі.

в) Херсонщина стала красивішою.

г) з'явилося більше туристів.

5. На території пустелі розташований(-на) ...

а) військовий табір, де проживають у наметах.

б) військовий полігон, де відбуваються навчання.

в) вибухова зброя, захована у піску.

г) військовий аеропорт, де відпрацьовують авіанальоти.

б. Дістатися до пустелі можна ...

а) пішки.

б) автомобілем.

в) маршруткою.

г) усім перерахованим вище.

Урок 9

Послухайте інтерв'ю із мандрівником два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (670)

Ведучий: Сьогодні у нас у студії мандрівник зі «стажем» Орест. Привіт, Оресте! Мандрівник, блогер і онлайн-підприємець. Він веде блог про подорожі, саморозвиток і онлайн бізнес. Він заробляє дистанційно, допомагає це робити іншим, а також подорожує 200 днів на рік.

Орест: Привіт, Андрію! Радий тебе бачити!

Ведучий: Оресте, розкажи нашим слухачам, як усе розпочалося? Ким ти мріяв стати у дитинстві? Що спонукало тебе жити, постійно подорожуючи?

Орест: Коли я був дитиною, мріяв стати юристом. Тоді це звучало модно. Спочатку я вступив в університет на юридичний факультет, але потім все різко змінилося. Я почав працювати онлайн, тобто незалежно від місця перебування.

Ведучий: Круто, що тобі вдалося об'єднати усі процеси таким чином, щоб працювати та подорожувати. А якою була твоя перша подорож?

Орест: Вперше я вирушив у подорож, коли навчався у 8 класі. Я поїхав у англomовний табір у Словаччині. Якщо ж говорити про першу свідому подорож, то

це було на третьому курсі. Батьки мого друга полетіли у Єгипет і залишили машину. Ми без їхнього дозволу взяли цю машину і поїхали у Литву. Отака була наша перша доросла пригода.

Ведучий: Зараз ти багато подорожуєш, але завжди приїжджаєш додому. Невже немає такого затишного місця на Землі, де б хотілося залишитись?

Орест: Насправді місць таких є багато, але я завжди повертаюся додому – у Львів, звідки я родом. У мене є можливість жити будь-де, але я завжди повертаюся. Тішуся, що можу бути зараз у студії у Львові.

Ведучий: Так, це чудово! Знаю, що ти нещодавно повернувся? Де ти відпочивав минулих вихідних?

Орест: Я з дружиною літали на Херсонщину. Зі Львова ми вилетіли в четвер. Аеропорт знаходиться за межами Херсона, а у центр міста їхати всього 15-20 хвилин. Херсон дуже історичне та красиве місце. Загалом атмосфера у місті спокійна та приємна. Перший день у Херсоні пройшов неймовірно. Ми гуляли увесь день. Ми відвідали безліч цікавих місць і навіть плавали на катері переповненому дітьми. Це нагадало Буркіна-Фасо, коли я цілий день плавав на маленькому човні разом з десятками африканців. Пізно увечері ми заночували у номері з видом на єдиний в Україні морський порт на Дніпрі.

Ведучий: Перепрошую, скільки часу ти провів у літаку?

Орест: О, забув розповісти. Раніше дорога автомобілем чи поїздом у Херсон забирала цілу добу. Однак, цього літа вперше відкрили пряме авіасполучення між Львовом і Херсоном. Ми летіли всього кілька годин, милувалися видовищними краєвидами та навіть не помітили як пройшов час. Наступного дня ми взяли орендоване авто і вирушили у Скадовськ. Далі пересіли на катер, щоб дістатися острова Джарилгач. Прибувши на острів, потрапляєш наче в інший світ.

Ведучий: Вибач, повтори, будь ласка, назву острова.

Орест: Джа-рил-гач. Це найбільший острів у Чорному Морі. Його ще називають Українськими Мальдівами. Хоча на Мальдіви тут схожий тільки білосніжний пісок та чиста морська вода. Приблизно після обіду ми поставили намет. Однозначно варто знайти час, щоб приїхати сюди та помилуватися природою.

Ведучий: Коли ти з дружиною подорожували Херсонщиною, ви заїжджали в Олешківську напівпустелю?

Орест: О, популярні Олешківські Піски. Звичайно ми заїхали туди на авто. Працівники національного парку «Олешківські піски» розповіли нам, що цього року до них приїхало так багато людей, як ніколи раніше. Це ідеальне місце, щоб відчувати пустелю, без необхідності летіти у Єгипет.

Ведучий: На твою думку, Україна є туристично привабливою? Чого бракує Україні для цього, щоб бути більш привабливою для туристів?

Орест: Я однозначно вважаю Україну туристично привабливою! Чого не вистачає? По-перше, бракує добрих доріг. Найперше потрібно зробити дороги. Насправді я та дружина насолоджувалися поїздкою на Херсонщину. Краса там просто довкола. Ми сідали в авто, обирали напрямок і вирушали у пошуках пригод. Ми зупинялися на дорозі, щоб купити свіжих персиків чи кавунів у місцевих фермерів. І це було фантастично! Але часто доводилося їхати бездоріжжям!

Ведучий: Отже, дороги – це головна проблема?

Орест: Ні. Не менш важливим є візове питання. Україна є непростою візовою країною для більшості країн світу. Громадяни інших держав зустрічаються з великими проблемами, щоб приїхати сюди. Мій товариш із Тайваню недавно не зміг прилетіти в Україну.

Ведучий: Зрозуміло. Що порадиш мандрівникам, які тільки починають пізнавати світ подорожей?

Орест: Визначте, куди ви хочете поїхати: гори чи море? Яку культуру хочете побачити: латинську чи азійську? Не гайте часу, купуйте квиток на літак, поїзд чи маршрутку. Як тільки ви поїдете та відчуєте смак пригод, то заряджені позитивною енергією пригод, одразу захочете ще раз...

Вправа 1. Встановіть послідовність подій у мандрівці Херсонщиною згаданих у тексті. Відповіді впишіть в таблицю. (* Замість тверджень краще використати зображення.)

● Орест та дружина катаються на катері.	4
● Орест та дружина відвідують пустелю.	7
● Орест та дружина летять зі Львова у Херсон.	1
● Орест та дружина відпочивають на острові Джарилгач.	6
● Орест та дружина орендують автомобіль та їдуть у Скадовськ.	5
● Орест та дружина гуляють центром міста.	3
● Орест та дружина їдуть у центр міста.	2
● Орест та дружина повертаються додому.	8

Вправа 2. З'єднайте частини речень. Відповіді впишіть в таблицю.

● Орест вступив в університет на юридичний факультет, ...	5
● Коли Орест вчився у школі, ...	4
● Орест та його друг поїхали ...	1
● Кілька днів тому Орест та його дружина ...	3
● Острів Джарилгач, на якому відпочивав Орест, ...	8

<ul style="list-style-type: none"> ● Щоб відчути пустелю, українцям достатньо відвідати Олешківські піски ... 	6
<ul style="list-style-type: none"> ● Для туристів, що хочуть відвідати Україну, ... 	2
<ul style="list-style-type: none"> ● Новим мандрівникам Орест радить ... 	7

1. ... у Литву на чужій машині.
2. ... проблемою може бути отримання візи.
3. ... повернулися із Херсонщини.
4. ... він вперше в англомовний табір поїхав закордон.
5. ... але потім все різко змінилося.
6. ... і не потрібно летіти в Єгипет.
7. ... не втрачати часу та купувати квиток у мандрівку.
8. ... ще називають Українськими Мальдівами.

Урок 10

Послухайте правила етикету у театрі два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (441)

Похід у театр сьогодні – не така урочиста подія, як століття тому. Тому вдягати вечірній одяг Ви зовсім не мусите. Чимало людей зайняті, тому вирушають на виставу просто з роботи, і серед них занадто ошатний глядач може виглядати навіть смішно. Однак правила поведінки у театрі залишилися незмінними з давніх часів і їх потрібно дотримуватися.

Приходити необхідно за 10-15 хвилин до початку, щоби був час неспішно роздягнутися і зайняти своє місце. Чоловікові треба зняти головний убір вже при

вході у театр, а не в гардеробі. Гардероб – це місце, де глядачі залишають свій верхній одяг (куртки та пальта) у холодну пору року. Чоловік знімає свій верхній одяг тільки після того, як допоміг зробити це своїй дівчині або дружині.

Глядацька зала – це місце, де перебувають глядачі, які дивляться виставу. Проходити на своє місце потрібно обличчям до тих, хто вже сидить. При цьому можна подякувати, якщо люди встають, щоб пропустити вас.

Жінкам дозволено не знімати капелюшок у приміщенні. Але в такому разі необхідно поцікавитися у глядачів позаду, чи їм це не заважає. Якщо жінка забула це зробити, етикет дозволяє ввічливо попросити її зняти головний убір. До речі, з таких самих міркувань не потрібно приходити до театру з високою зачіскою. Крім того, глядачам-сусідам може заважати занадто сильний запах парфумів.

Етикет не дозволяє чоловіку брати бінокль у сусідки (якщо, звичайно, він не може знайти більш оригінального способу для знайомства з нею).

Ви дуже радієте, що прийшли у театр після довгої перерви? Краще не треба ділитися своїми враженнями із сусідами, а тим більше активно коментувати сюжет. Моя порада – почекайте антракту.

Відвідування театру дітьми до 12 років без супроводу дорослих забороняється. Якщо Ви прийшли з дитиною, необхідно подбати, щоби вона не заважала сусідам. Коли малюкові стає нудно і він голосно розмовляє або плаче – треба негайно вийти із зали. Найкраще з дітьми до театру приходити на дитячі вистави.

Пригостити жінку цукерками або тістечками – зобов'язаний кавалер. Ось тільки робити це необхідно у буфеті під час антракту. Буфет – це місце, де під час антракту, іншими словами, перерви, можна випити чаю з печивом. Вживати їжу та напої під час перегляду вистави заборонено. Тому моя Вам порада: з антракту повернутися в зал вчасно, щоб зайвий раз не турбувати сусідів.

Уникайте відвідин театру, коли маєте сильний біль у горлі та кашель. У крайньому разі – варто прийняти ефективні таблетки перед виставою.

Не можна дзвонити та фотографувати протягом вистави.

Не треба поспішати до гардероба після закінчення вистави. Не прийнято показувати акторам спину, коли вони вийшли вклонитися.

Дарувати квіти акторам, щоб подякувати за прекрасну гру - давня традиція. Не обов'язково дарувати величезний букет, навіть одна красива квітка дасть артистові зрозуміти Вашу повагу. При тому, виходити на сцену заборонено.

Нарешті, згідно із законом України палити на території театру суворо заборонено.

Вправа 1. З'єднайте частини речень. Відповіді впишіть в таблицю.

Необхідно ...	Дозволено ...	Заборонено ...
4, 6	1, 5, 8	2, 3, 7

1. подарувати великий букет, щоб подякувати акторам.
2. палити у громадському місці.
3. виходити на сцену театру.
4. приходити за 10-15 хвилин до початку вистави.
5. випити чаю та з'їсти тістечко у буфеті театру під час антракту.
6. прийняти таблетки, які полегшують біль у горлі та кашель.
7. перебувати дітям до 12 років без дорослих у театрі.
8. вдягати красивий одяг у театр.

Вправа 2. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Багато людей йдуть у театр після роботи, тому ...

а) вдягають у театр повсякденний одяг.

б) сплять під час вистави.

в) не приносять букети для акторів.

г) одразу ідуть перекусити у буфет.

2. Гардероб – це місце, де ...

а) можна придбати квиток на виставу.

б) можна випити каву чи з'їсти тістечко.

в) глядачі залишають свій верхній одяг.

г) перебувають глядачі, котрі дивляться виставу.

3. Глядацька зала – це місце, де ...

а) можна придбати квиток на виставу.

б) можна випити каву чи з'їсти тістечко.

в) глядачі залишають свій верхній одяг.

г) перебувають глядачі, котрі дивляться виставу.

4. Антракт – це ...

а) перерва між діями вистави.

б) час вільний від роботи.

в) проміжок часу, що дорівнює 15 хвилинам.

г) день щотижневого відпочинку.

5. Буфет – це місце, де ...

а) можна придбати квиток на виставу.

б) можна випити каву чи з'їсти тістечко.

- в) глядачі залишають свій верхній одяг.
- г) перебувають глядачі, котрі дивляться виставу.
- б. У театрі чоловік, якому сподобалась жінка, не може ...
 - а) попросити у неї бінокль.
 - б) пригостити їй кавою та тістечком.
 - в) допомогти їй зняти верхній одяг.
 - г) **вийти із неї на сцену.**

Урок 11

Послухайте поради щодо економії енергії вдома два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (607)

Сьогодні 40% людства відчуває брак води. 1,8 мільярда людей наступного покоління будуть жити в регіонах з повною нестачею води. Між іншим, нафти та газу залишилося на 50 років. Вугілля - на 113.

Крім того, коли ми платили за газ чи електрику копійки – то і не думали про те, що варто якось зосередитися на їх економії. А от коли ціна піросла – то і ми стали реально задумуватись про відповідальне споживання. Це дуже тішить екологів! Коли ми зменшуємо споживання ресурсів, ми зменшуємо навантаження і вплив на довкілля. Відповідальне споживання ресурсів – не ціль, а реальність, до якої кожен має прийти. Але навіть з дотриманням такої мети, врятувати довкілля не так просто, якщо не знаєш, з чого почати.

Що може робити кожен із нас, щоб економити та берегти ресурси? Давайте, подумаємо, що кожна людина робить щодня. Правильно – кожного дня більшість із нас готує їсти. А чи Ви знали, що можна готувати і притому економити ресурси? Можна! Тільки потрібно дотримуватися простих порад.

Під час приготування їжі закривайте посуд. Завдяки цьому їжа приготується швидше і витрати будуть меншими.

Готуйте кілька страв одночасно. Каструлі будуть грітися одна від одної. Якщо ви варите борщ в одній каструлі та рис в іншій і вони одночасно стоять на плиті – то страви приготуються трошки швидше.

Для споживання меншої кількості електроенергії та газу зменшуйте вогонь або температуру електроплити, коли вода чи суп закипіли.

Завдяки пароварці або мультиварці можна не тільки готувати корисну їжу на пару, але й варити картоплю і тушкувати овочі одночасно.

Щоб зекономити на енергії духової шафи, потрібно використовувати весь її об'єм. Спечіть 20 пиріжків за один раз, ніж 10, використовуючи плиту повторно.

Треба пам'ятати, що духовка досить довго залишається гарячою. Тому вимкнути її можна раніше, ніж страва буде остаточно готова, якщо це не зіпсує їжі. До прикладу, з бісквітом так робити не можна, а з м'ясною запіканкою – цілком можливо.

У чайнику варто гріти тільки необхідну кількість води. А ще краще – гріти воду в електрочайнику – насправді це один з найефективніших електропристроїв. На відміну від звичайного чайника, він вимкнеться, як тільки нагріє воду.

На кухні можна зберегти воду, таким чином:

По-перше, мити посуд у раковині, закритій корком, а не під проточною водою. Це у 3-5 разів економить споживання води.

Якщо у Вас велика родина, слушною ідеєю буде купити посудомийну машину. Так можна зекономити до 12 тисяч літрів води щороку.

Не варто ставити холодильник біля плити. В іншому випадку він витратиме більше енергії для підтримання низької температури. Загалом, купувати необхідно лише високо енергоефективну та якісну техніку.

В інших кімнатах треба вимикати з розетки мобільні телефони, ноутбуки, планшети та інші пристрої як тільки вони зарядилися. Якщо не користуєтеся пристроєм, обов'язково вимикайте його з розетки.

У кімнатах треба встановити енергоощадні вікна, вони триматимуть прохолоду влітку та збережуть тепло взимку.

Якщо у Вас на батареї є регулятор температури, то потрібно контролювати використання тепла. Іноді температура на вулиці дозволяє не включати батареї зайвий раз. Не треба закривати їх шторами або меблями. Таким чином, Ви нагріваєте крісло, а не кімнату. І головне - у холодну пору варто вдягатися вдома тепліше, так Ви економите тепло та кошти.

У ванній кімнаті необхідно закривати кран, коли чистите зуби чи голитеся. В іншому випадку кожну хвилину Ви витрачаєте 10 літрів води. Бережіть сантехніку у доброму стані: якщо Ваш кран протікає, Ви витрачаєте до 500 літрів води на добу.

Краще приймати душ, а не ванну - це дозволить зекономити до 60% води. Наприклад, на одну ванни йде 140-160 літрів води, а на п'ятихвилинний душ 30-50 літрів.

Нарешті, щоб зберегти більше електроенергії, варто завантажувати пральну машину повністю. Рівень споживання енергії буде однаковим незалежно від того скільки одягу всередині.

Необхідно виробляти корисні звички! Це дасть нам можливість економити енергію та гроші, а також отримувати задоволення від того, що ми рятуємо довкілля.

Виконайте завдання до тесту.

Вправа 1. З'єднайте частини речень. Відповіді впишіть в таблицю.

Щоб економити воду, газ та електроенергію, на кухні ...	Щоб економити воду, газ та електроенергію, у кімнатах ...	Щоб економити воду, газ та електроенергію, у ванній кімнаті ...
1, 3, 6,	4, 5	2, 7, 8

1. мийте посуд у раковині закритій корком.
2. користуйтеся якісною сантехнікою.
3. вимикайте духовку раніше ніж страва буде остаточно готова.
4. вимикайте з розетки пристрої, коли вони зарядилися.
5. не закривайте батареї.
6. готуйте кілька страв одночасно.
7. приймайте душ швидко.
8. завантажуйте пральну машину повністю.

Вправа 2. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Наступне покоління людей відчує брак ресурсів.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

2. Відповідальне споживання ресурсів допомагає економити гроші, що йдуть на оплату комунальних послуг.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

3. Щоб економити електроенергію, яка витрачається на роботу холодильника, потрібно часто його розморожувати.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

4. Щоб вимити тарілку після сніданку, найкраще використовувати посудомийну машину.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

5. У теплу пору року вмикайте батареї, а у холодну – знижуйте температуру.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

6. Щоб зберегти 4500 літрів води на тиждень, потрібно виконувати усі поради.

а) Так.

б) Ні.

в) Невідомо з тексту.

Урок 12

Послухайте поради щодо розвитку вмінь та навичок аудіювання два рази. Виконайте вправи до тексту.

Скрипт (634)

Ведучий: Отже, сьогодні викладач-експерт – Анна, викладачка української мови зі Львова. Анно, привіт! Дякуємо, що приєдналася до нас сьогодні.

Анна: Дякую, що запросили мене!

Ведучий: Визнаю, що ця тема є для мене складною: аудіювання. Більшість людей кажуть, що говоріння – це найскладніша частина вивчення іноземної мови. Однак, для мене говоріння англійською мовою не є важким. Коли я говорю, я хоча б розумію, що я кажу, але слухаючи ... люди говорять так швидко і мій мозок ніби вимикається. Я просто дивний? Чи я все ж таки погано слухаю? Скажи мені, чесно, я зможу це прийняти.

Анна: О, ні, ти не дивний. Насправді так відбувається досить часто. Знаєш, на іспитах більшість людей говорять досить добре у порівнянні з аудіюванням. Однак, я підготувала список порад, які точно допоможуть студентам, що проходять іспит з аудіювання.

Ведучий: О, чудово! Уважно слухатиму.

Анна: По-перше, уважно прочитайте інструкції для кожного завдання. Часто можна зустріти інструкцію: «напишіть не більше 3 слів» тощо. Слідкуйте за ними та дотримуйтеся їх. Недотримання інструкцій приведе до зниження фінальної оцінки. По-друге, уважно слухайте аудіотекст. До прикладу, в якому числі потрібно вказати слово: у множині чи однині. Якщо питання в завданні вимагає відповіді в однині (кіт), а ви напишете множину (коти), це буде вважатися помилкою.

Ведучий: А чи є у тебе поради щодо виконання завдань?

Анна: Звичайно, передбачайте відповіді. Завдання заповнення пропусків у реченнях дуже поширені. Передбачення відповіді збільшує шанс написати правильну відповідь. Наприклад, якщо у реченні звучить: «Жінка подорожує ... », легко передбачити логічну відповідь – «поїздом, літаком, автобусом, кораблем». Запишіть олівцем кілька варіантів, коли аудіозапис закінчиться, ви зрозумієте, до чого прислухатися. Якщо один із варіантів є відповіддю, ви збережете час.

Підготовленість допоможе вам легко розрізняти слова. Між іншим, звикніть чути різницю між цифрами 13 і 30, 15 і 50 і так далі, оскільки вони звучать майже однаково. Особливо, коли ви відчуваєте стрес під час екзамену з аудіювання!

Ведучий: Гаразд, а чи можна якось ще попередньо підготуватися?

Анна: Виконуйте завдання на аудіювання. Так ви познайомитеся зі структурою тексту та мовленням його учасників. Пройдіть якомога більше тестів, навіть якщо спочатку у вас не добре виходить, просто продовжуйте практикуватися. Також розвивайте навички аудіювання та спілкування з іншими. Окрім підготовки до екзамену, важливо покращити свої інші навички аудіювання. Пам'ятайте, ви не можете покращити одне без іншого. Щоб розвинути свої вміння спілкуватися, вам потрібно витратити свій час, спілкуючись іноземною мовою. Звичайно, іспити - це зовсім інша ситуація, ніж спілкування у реальному житті. На іспиті ти не можеш попросити щось повторити чи пояснити. Зазвичай у тебе є лише одна або максимум дві можливості послухати діалог і все.

Ведучий: Правильно, але в реальному житті я відчуваю себе дурним, завжди кажучи: «Перепрошую, можете повторити, будь ласка?» Особливо, коли співрозмовник повторив фразу, а я все одно не розумію. І ще ... Я сподіваюся, ти так не робиш!? ... Досить часто людина повторює сказане так само швидко. Зрештою я почуваюся розгубленим!

Анна: Усі так роблять чи не так? У реальному житті є два способи розв'язання такої проблеми. Вдавай, що ти усе розумієш і якомога швидше закінчуй спілкування.

Ведучий: Звучить знайомо!

Анна: Але, очевидно, це не допоможе, якщо розмова справді для тебе важлива. Я маю на увазі, якщо Ви просто розмовляєте з незнайомцем на автобусній зупинці, розмова не має великого значення. Але уявіть, що Ви знаходитесь в районній адміністрації чи банку, намагаєтесь з'ясувати, які документи вам

потрібні, щоб отримати паспорт чи відкрити банківський рахунок. Що ти б зробив у такій ситуації?

Ведучий: Анно, з мене виступає холодний піт, коли я думаю про будь-яку з цих ситуацій!

Анна: Гарзд! Розкажу, як діяти. Інший спосіб полягає в узагальненні того, що тобі сказали.

Ведучий: Але як це зробити, якщо ти не зрозумів, що тобі сказали?

Анна: Запитуй почергово. До прикладу, запитай англійською мовою: «Добре, то спочатку мені потрібно зробити ... ?» Або, наприклад, «То це у кабінеті номер 205?» Розділяй прослуханий текст на менші запитання і тоді інша людина, природно, почне відповідати на них. Таким чином ти краще зможеш контролювати розмову. Це й усе! І нехай щастить на аудіюванні!

Виконайте завдання до тесту.

Вправа 1. Виберіть та позначте одну правильну відповідь.

1. Ведучий вважає, що говоріння найскладніша частина вивчення нової мови.

а) Правда

б) Неправда

2. Анна дає поради, як покращити вміння та навички аудіювання, для здачі іспиту.

а) Правда

б) Неправда

3. Якщо ви виконуєте вправи на аудіювання і у вас погані результати, навіть не продовжуйте практикуватися.

а) Правда

б) Неправда

4. Анна вважає, що в деяких ситуаціях говорити людям простіше, ніж слухати.

а) Правда

б) Неправда

5. На думку ведучого, просити когось повторити інформацію - це один зі способів розв'язати проблему.

а) Правда

б) Неправда

6. Анна рекомендує удавати, що розумієте, якщо розмова занадто складна.

а) Правда

б) Неправда

7. Стратегія Анни щодо контролю важливих частин розмови спочатку здається ведучому дивною.

а) Правда

б) Неправда

8. Ідея Анни передбачає багато запитань.

а) Правда

б) Неправда

Вправа 2. Виберіть та позначте кілька правильних відповідей.

1. Поради Анни щодо виконання завдань на аудіювання:

- а) уважно читайте аудіотекст.
- б) завжди обирайте варіант відповіді «В».
- в) уважно читайте інструкції для кожного завдання.**
- г) передбачити логічну відповідь.**
- г) обирайте найкоротший варіант відповіді.
- д) не слухайте закінчення аудіотексту.
- е) ніколи не передбачайте логічну відповідь.
- є) уважно слухайте аудіотекст.**

2. Поради Анни щодо аудіювання під час живого спілкування:

- а) вдавати, що ти усе розумієш.**
- б) попросити співрозмовника закінчити розмову.
- в) старатися швидше закінчити спілкування**
- г) втекти.
- г) потрібно зателефонувати знайомому перекладачеві.
- д) наповнювати рот їжею.
- е) узагальнюй те, що тобі сказали.**
- є) сказати, що ви не вчили іноземної в школі.